

CRNA GORA

MINISTARSTVO ODRŽIVOG RAZVOJA
I TURIZMA

**IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI MJERA IZ
AKCIONOG PLANA ZA SMANJENJE
NEGATIVNOG UTICAJA NA
ŽIVOTNU SREDINU
za period januar-jun 2015.**

Podgorica, oktobar 2015.

Pripremili:

Ministarstvo održivog razvoja i turizma, u saradnji sa:

- ✓ *Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja,*
- ✓ *Ministarstvom saobraćaja i pomorstva,*
- ✓ *Ministarstvom unutrašnjih poslova,*
- ✓ *Ministarstvom ekonomije*
- ✓ *Ministarstvom prosvjete*
- ✓ *Agencijom za zaštitu životne sredine,*
- ✓ *lokalnim samoupravama,*
- ✓ *Opštinskim vodovodnim i kanalizacionim preduzećima,*
- ✓ *Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju,*
- ✓ *Upravom za inspeksijske poslove,*
- ✓ *Upravom za vode,*
- ✓ *Upravom za šume,*
- ✓ *Javnim preduzećem za upravljanje nacionalnim parkovima Crne Gore*
- ✓ *Javnim preduzećem za upravljanje morskim dobrom*
- ✓ *Institutom za biologiju mora*

Sadržaj

<i>Lista skraćenica</i>	4
<i>I Uvod</i>	5
<i>II Kvalitet vazduha</i>	6
<i>III Kvalitet voda</i>	10
<i>IV Morski ekosistem</i>	18
<i>VI Upravljanje otpadom</i>	23
<i>VII Biodiverzitet</i>	31
<i>VIII Buka u životnoj sredini</i>	50
<i>IX Radioaktivnost u životnoj sredini</i>	52
<i>X Zaključak</i>	55
<i>Grafik 1: Broj definisanih mjera po oblastima</i>	55

Lista tabela

<i>Tabela 1: Zone sanitarne zaštite izvorišta</i>	13
<i>Tabela 2: Pregled realizacije mjera po oblastima</i>	56

Lista dijagrama

<i>Dijagram 1: Status realizacije mjera iz oblasti kvaliteta vazduha</i>	9
<i>Dijagram 2: Status realizacije mjera iz oblasti kvaliteta voda</i>	18
<i>Dijagram 3: Status realizacije mjera iz oblasti zaštite morskog ekosistema</i>	22
<i>Dijagram 4: Status realizacije mjera iz oblasti biodiverziteta</i>	49
<i>Dijagram 5: Status realizacije mjera iz oblasti buke</i>	52
<i>Dijagram 6: Status realizacije mjera iz oblasti radioaktivnosti</i>	54
<i>Dijagram 7: Status realizacije ukupnog broja mjera</i>	57

<i>Aneks I: Pregled mjera za koje je rok realizacije dospio i mjera za koje je predviđena kontinuirana realizacija</i>	58
--	----

Lista skraćenica

CCT-Kritične kontrolne tačke
DEPM-Daily Egg Production Model
DUP-Detaljni urbanistički plan
EIA-procjena uticaja na životnu sredinu
EEA- Evropska Agencija za životnu sredinu
EMP-Planovi upravljanja životnom sredinom
GFCM- Generalna komisija za ribarstvo Mediterana
GIZ- Njemačka organizacija za tehničku saradnju
HACCP- Hazard Analysis Critical Control Point- Analiza opasnosti kritične kontrolne tačke
IPA-(Instrument for Pre-Accession Assistance) - Instrument za prepristupnu pomoć
MARPOL- Međunarodna konvencija o sprječavanju zagađivanja mora sa brodova
PPOV-Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda
PUP-Prostorno-urbanistički plan
UTU-Urbanističko-tehnički uslovi
UNDP-United Nations Development Programme (Program Ujedinjenih nacija za razvoj)
UNIDO- (United Nations Industrial Development Organization)
WFD-Water Framework Directive (Okvirna direktiva o vodama)

I) Uvod

Zaštita životne sredine jedan je od ključnih ciljeva na kojima se temelji politika razvoja Crne Gore. Crna Gora je posvećena očuvanju i unaprjeđenju životne sredine, budući da zdrava životna sredina predstavlja preduslov bržeg razvoja poljoprivrede, turizma, odnosno doprinosi cjelokupnom ekonomskom razvoju zemlje. Brojni strateški dokumenti (Nacionalna strategija održivog razvoja, Nacionalna strategija biodiverziteta, Strategija regionalnog razvoja...) prepoznaju životnu sredinu kao jedan od ključnih principa koji ima i svoje ustavno opredjeljenje, a koji naročito dobija na značaju poslednjih godina.

Takođe, pored postojećih strateških dokumenata, svake godine se izrađuje Informacija o stanju životne sredine kojom se daje ocjena ukupnog stanja životne sredine u Crnoj Gori, kao i preporuke u planiranju politike zaštite životne sredine. Informacija je bazirana na podacima i analizama koji se dobijaju realizacijom godišnjeg Programa monitoringa za različite segmente životne sredine.

Vlada Crne Gore je na sjednici od 31. VII 2014, usvojila Informaciju o stanju životne sredine za 2013. godinu sa Prijedlogom mjera za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu i Prijedlogom akcionog plana, koji je dostavilo Ministarstvo održivog razvoja i turizma.

U okviru Informacije o stanju životne sredine, definisan je prijedlog mjera čija realizacija treba da doprinese rješavanju identifikovanih problema i poboljšanju postojećeg stanja životne sredine u Crnoj Gori.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma je u obavezi da Vladi Crne Gore polugodišnje podnosi izvještaje o implementaciji usvojenog prijedloga mjera.

Vlada Crne Gore je na sjednici od 02. aprila 2015. godine usvojila *Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu*, koji je dao pregled realizacije mjera za period jun-decembar 2014. godine.

Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, koji sadrži podatke o sprovedenim aktivnostima na realizaciji mjera, u periodu januar-jun 2015. godine, pripremila je Ministarstvo održivog razvoja i turizma, u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvom saobraćaja i pomorstva, Ministarstvom unutrašnjih poslova, Ministarstvom ekonomije, Ministarstvom prosvjete, Agencijom za zaštitu životne sredine, lokalnim samoupravama, opštinskim vodovodnim i kanalizacionim preduzećima, Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju, Upravom za inspekcijske poslove, Upravom za šume, Javnim preduzećem za nacionalne parkove Crne Gore, Javnim preduzećem za upravljanje morskim dobrom i Institutom za biologiju mora.

Predmetni izvještaj sačinjen je na osnovu podataka dostavljenih Ministarstvu održivog razvoja i turizma od strane organa koji su Akcionim planom za 2015. godinu, prepoznati kao nosioci određenih aktivnosti.

Izveštajem je obuhvaćeno 70 mjera koje se odnose na sljedeće oblasti: kvalitet vazduha, kvalitet voda, morski ekosistem, upravljanje otpadom, biodiverzitet, buka i radioaktivnost u životnoj sredini.

Pored mjera za koje je rok realizacije dospio, praćen je i set mjera čiju realizaciju je potrebno posmatrati kao kontinuiranu aktivnost koja će se nastaviti i u budućim izvještajnim periodima.

II) Kvalitet vazduha

U cilju unaprjeđenja kvaliteta vazduha, potrebno je sprovoditi dodatne aktivnosti, naročito u cilju unaprjeđenja zakonodavnog i strateškog okvira, a što će se postići realizacijom mjera definisanih Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu.

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, u oblasti kvaliteta vazduha, definisano je 7 mjera.

Pregled realizacije mjera

Mjera 1: U slučaju da tokom 2013. u nekoj od zona kvaliteta vazduha gdje koncentracije zagađujućih materija prelaze bilo koju uspostavljenu graničnu ili ciljnu vrijednost, uzimajući u obzir granice tolerancije, donijeti Plan kvaliteta vazduha

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti u toku 2015. godine od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma i Agencije za zaštitu životne sredine.

Zbog prekoračenja dozvoljenih graničnih vrijednosti koncentracije PM₁₀ čestica u vazduhu tokom 2014. godine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma donijelo je Plan kvaliteta vazduha za Glavni grad Podgoricu. U ovom dokumentu su detaljno analizirani

uzroci zagađenja, dat pregled stanja, kao i prijedlog mjera za rješavanje postojećih problema.

Mjera 2: Ostvariti punu transpoziciju Direktive o maksimalnim nacionalnim emisijama i punopravno članstvo Crne Gore u Protokolu o suzbijanju eutrofikacije, acidifikacije i prizemnog ozona

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti u toku 2015. godine od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Donošenjem Pravilnika o popisu gasova i načinu izrade inventara emisije gasova sa efektom staklene bašte i razmjeni informacija ("Službeni list Crne Gore", br. 39/14) došlo je do pune transpozicije Direktive o maksimalnim nacionalnim emisijama 2001/81/EC. Međutim, ova Direktiva je u procesu revizije i u narednom periodu se očekuju njene izmjene.

S druge strane, da bi Crna Gora postala punopravna članica Geteborškog protokola o suzbijanju eutrofikacije, acidifikacije i prizemnog ozona, neophodno je uskladiti vrijednosti maksimalnih nacionalnih emisija sa realnim projekcijama. Projekcije emisija sumpor dioksida (SO₂), oksida azota (NO_x), nemetanskih organskih isparljivih jedinjenja (NMVOCs) i amonijaka (NH₃) pripremljene su u sklopu projekta izrade Nacionalne strategije o klimatskim promjenama.

Mjera 3: Uspostaviti odgovarajući pravni okvir u oblasti proizvodnje, prometa i kontrole biogoriva

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti u toku 2015. godine od strane Ministarstva ekonomije.

Ministarstvo ekonomije je u okviru fondova podrške EU, a preko IPA 2011, u aprilu 2015. godine počelo sa implementacijom projekta „Razvoj održivog korišćenja energije“, u okviru kojeg će značajna pažnja biti posvećena sagledavanju mogućnosti i unaprjeđenju okvira za poboljšanje energetske efikasnosti i veće korišćenje obnovljivih izvora energije (među kojima i biogoriva) u sektoru transporta. Planirano trajanje projekta je 2 godine.

U okviru ovog projekta konsultant će biti zadužen da pripremi niz dokumenata za uspostavljanje pravnog okvira u oblasti proizvodnje, prometa i kontrole biogoriva, među kojima su i sljedeća:

- Studija za procjenu potencijala za proizvodnju i korišćenje biogoriva u Crnoj Gori,
- Studija za procjenu mogućnosti za uvođenje alternativnih goriva u sektoru transporta u Crnoj Gori,
- Studija za sagledavanje potencijala za unaprjeđenje energetske efikasnosti u sektoru transporta,
- Akcioni plan za uvođenje obnovljivih izvora energije i primjenu mjera energetske efikasnosti u sektor transporta.

Mjera 4: Uspostaviti centar za validaciju podataka o kvalitetu vazduha u okviru Agencije za zaštitu životne sredine

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti u toku 2014. godine od strane Agencije za zaštitu životne sredine.

Centar za validaciju podataka o kvalitetu vazduha u okviru Agencije za zaštitu životne sredine nije uspostavljen. Da bi se ova mjera realizovala neophodno je izvršiti izmjene postojeće sistematizacije Agencije za zaštitu životne sredine.

Mjera 5: Inicirati akreditaciju laboratorije za vršenje kalibracije i popravke mjernih instrumenata radi postizanja bolje vremenske pokrivenosti podacima

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti tokom 2014. godine od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma i Agencije za zaštitu životne sredine.

Laboratorija za vršenje kalibracije i popravke mjernih instrumenata još uvijek nije uspostavljena. Za osnivanje ove laboratorije potrebna su značajna finansijska sredstva, kao i obučeni, iskusan i stručan kadar.

Mjera 6: Definisati klimatsku politiku Crne Gore kroz odgovarajuće strateške dokumente

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti tokom 2014. i 2015. godine od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Vlada Crne Gore usvojila je Nacionalnu strategiju o klimatskim promjenama do 2030.godine. Ovaj strateški dokument definiše ciljeve i mjere nacionalne politike u oblasti klimatskih promjena i identifikuje budući nacionalni doprinos smanjenju emisije gasova sa efektom staklene bašte.

Mjera 7: Unaprijediti pravni okvir za kontrolu kvaliteta brodskog goriva i smanjenje zagađenja vazduha s plovnih objekata, nakon potvrđivanja VI Protokola MARPOL Konvencije

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti tokom 2015. godine od strane Ministarstva saobraćaja i pomorstva.

Ova oblast je regulisana Zakonom o zaštiti mora od zagađivanja sa plovnih objekata (Službeni list Crne Gore, broj 20/2011 i 26/2011) i Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti mora od zagađivanja sa plovnih objekata (Službeni list Crne Gore, broj 27/14).

Napomena: Odredbe Aneksa VI, Međunarodne konvencije o sprječavanju zagađivanja mora sa brodova (MARPOL) koje regulišu zagađivanje vazduha sa brodova, transponovane su u Zakon o zaštiti mora od zagađivanja sa plovnih objekata („SL Crne Gore“ br.20/11, br.26/11 i br.27/14)

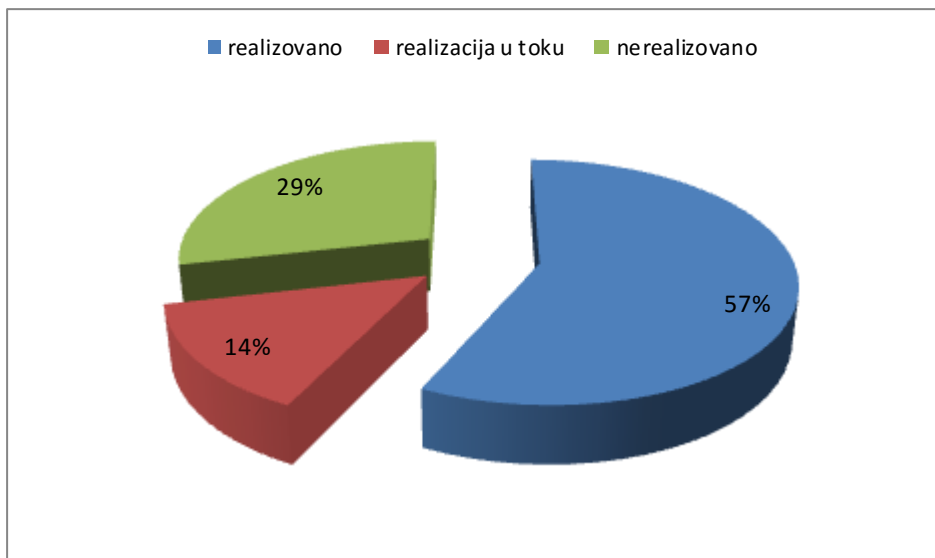
*

Zaključak: U oblasti kvaliteta vazduha, u izvještajnom periodu januar-jun 2015. godine, praćena je realizacija 7 mjera definisanih Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu. Predviđeno je da se sve mjere realizuju tokom 2014. i 2015. godine. Analizom dobijenih podataka utvrđeno je da je realizovana mjera koje se odnosi na unaprjeđenje pravnog okvira za kontrolu kvaliteta brodskog goriva i smanjenje zagađenja vazduha s plovnih objekata nakon potvrđivanja VI Protokola MARPOL Konvencije. Mjere koje se odnose na definisanje klimatske politike i donošenje Plana kvaliteta vazduha u zonama gdje koncentracije zagađujućih materija prelaze uspostavljenu graničnu vrijednost i ostvarivanja pune transpozicije Direktive o maksimalnim nacionalnim emisijama i punopravnog članstva Crne Gore u Protokolu o suzbijanju eutrofikacije, acidifikacije i prizemnog ozona su realizovane.

Realizacija mjere koja se odnosi na uspostavljanje odgovarajućeg pravnog okvira u oblasti proizvodnje, prometa i kontrole biogoriva je u toku.

Od definisanih mjera, dvije mjere su nerealizovane, a tiču se uspostavljanja centra za validaciju podataka o kvalitetu vazduha i iniciranja akreditacije laboratorije za vršenje kalibracije.

Dijagram 1: Status realizacije mjera iz oblasti kvaliteta vazduha

III) Kvalitet voda

Crna Gora mora dosta toga da uradi u cilju zaštite vodnog bogatstva kojim raspolaže, a naročito u pogledu izgradnje neophodne infrastrukture (kanalizaciona mreža, postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda), uspostavljanja zona sanitarne zaštite izvorišta, unaprjeđenja programa monitoringa voda i ispunjavanja zahtjeva koji se nameću u procesu evropskih integracija.

S tim u vezi, Akcionim planom je definisano 9 mjera čijom realizacijom će se značajno doprinijeti zaštiti i unaprjeđenju kvaliteta voda u Crnoj Gori.

Pregled realizacije mjera

Mjera 1: Izraditi strategije zaštite voda, zaštite od voda i korišćenja voda

Aktivnosti na implementaciji ove mjere neophodno je sprovoditi tokom 2015. godine od strane Uprave za vode, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Strategija zaštite voda, zaštite od voda i korišćenja voda je u izradi i planirano je da finalna verzija bude završena u IV kvartalu 2015.godine.

Mjera 2: Spriječiti nekontrolisanu eksploataciju materijala iz riječnih korita

Aktivnosti na implementaciji ove mjere neophodno je kontinuirano sprovoditi od strane Uprave za inspekcijske poslove.

Uprava za inspekcijske poslove, odnosno Vodoprivredna inspekcija, kontinuirano sprovodi aktivnosti na realizaciji mjere u cilju sprječavanja nekontrolisane eksploatacije materijala iz riječnih korita. U izvještajnom periodu, od strane vodoprivredne inspekcije podnesena je jedna krivična prijava protiv NN lica, kao i donesene četiri zabrane eksploatacije (tri za pravna lica i jedna za fizičko lice).

Mjera 3: Unaprijediti program monitoringa voda koji bi bio u skladu sa preporukama i smjernicama Okvirne direktive o vodama.

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu predviđeno je da aktivnosti na realizaciji ove mjere sprovede Uprava za vode, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju i Agencija za zaštitu životne sredine.

Stupanjem na snagu novog Zakona o vodama ("SL Crne Gore", br. 27/07, br.32/11, br.47/11 i br. 48/15), koji je Skupština donijela krajem jula 2015. godine, usklađivaće se monitoring voda sa preporukama i smjernicama Okvirne direktive o vodama. Za sada se vrše kontinuirana mjerenja kvantiteta i kvaliteta vode iz redovog programa, sredstvima Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju.

Mjera 4: Uvesti određeni broj automatskih stanica za kontinuirano praćenje stanja kvaliteta voda

Aktivnosti na implementaciji ove mjere je neophodno kontinuirano sprovoditi od strane Uprave za vode, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju i Agencije za zaštitu životne sredine.

Trenutno postoji jedna automatska stanica za praćenje stanja kvaliteta voda na Skadarskom jezeru, na Vranjini. U narednom periodu se planira instalacija na izlaznim profilima rijeke Lim, Tare, Čehotine i Ibra, kao i na Skadarskom jezeru (Ckla) i rijeci Bojani.

Mjera 5: Nastaviti s implementacijom Master plana odvođenja otpadnih voda Crnogorskog primorja i Prijestonice Cetinje i Strateškog master plana za kanalizaciju i otpadne vode u centralnom i sjevernom regionu Crne Gore, posebno u dijelu izgradnje PPOV i sanacije postojeće kanalizacione infrastrukture

Navedenim dokumentima definisani su investicioni planovi za sve opštine u Crnoj Gori, na osnovu kojih se gradi kanalizaciona mreža, postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (PPOV) i ostali segmenti kanalizacionog sistema, kako bi se do kraja 2029. godine obezbjedila puna implementacija Direktive 91/271/EEZ o prečišćavanju komunalnih otpadnih voda.

U periodu januar - jun 2015. godine, realizovane su sljedeće aktivnosti i projekti vezani za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže:

- Nastavljeni su radovi na izgradnji postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u **opštini Nikšić**. Do sada je završeno 98 % ugovorenih radova. Očekuje se da projekat bude završen do kraja 2015. Vrijednost projekta je 14,16 miliona €.
- Nastavljeno je s realizacijom projekta izgradnje vodovodne i kanalizacione mreže u **Tivtu** koja obuhvata izgradnju 17,6 km kanalizacione i 14,5 km vodovodne mreže i 12 kanalizacionih pumpnih stanica. Ugovor je vrijedan 9,49 miliona €. Projekat se sastoji od više segmenata, a trenutni prosječni stepen završenosti ukupnog projekta je preko 96%.

- Nastavljeni su radovi na izgradnji vodovodne i kanalizacione mreže i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini **Herceg Novi**. Završeno je oko 85% ugovorenih radova na izgradnji kanalizacione mreže i 85% ugovorenih radova na izgradnji postrojenja, kapaciteta 63.500 ES (povećanje 45 % u odnosu na prethodni period).
- U prethodnom periodu je završena izrada Glavnog projekta za izgradnju zajedničkog postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda za opštine **Kotor i Tivat** na osnovu Ugovora koji je zaključen sa odabranim izvođačem radova, kompanijom WTE Wassertechnik. Projekat se realizuje u skladu sa Žutom knjigom FIDIC. U decembru 2014. godine je dobijena građevinska dozvola i radovi na izgradnji postrojenja su zvanično otpočeli 23. 01. 2015.
- U izvještajnom periodu nije zabilježen napredak u realizaciji projekta izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže u opštini **Bar** osim što je rađeno na obezbjeđivanju imovinsko-pravnih i finansijskih pretpostavki za nastavak realizacije projekta koji obuhvata izgradnju 33,4 km kanalizacione i vodovodne mreže, četiri pumpne stanice, izgradnju podmorskog ispusta u Sutomoru i izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda kapaciteta 68.600 ES.
- U okviru projekata kojim se rješava pitanje otpadnih voda u opštini **Danilovgrad** predviđena je i izgradnja nove i rehabilitacija postojeće vodovodne mreže. U izvještajnom periodu završen je dio projekta vezan za vodosnabdijevanje u ukupnoj vrijednosti od 760.000 €. U dijelu projekta koji se odnosi na izgradnju sistema za sakupljanje i tretman otpadnih voda u toku su pripremne aktivnosti (izrada tenderske dokumentacije za izbor izvođača radova po sistemu „projektuj i izgradi“).
- U opštini **Rožaje** u razmatranom periodu revidovan je Idejni projekat za izgradnju PPOV i kanalizacione mreže i otpočela izrada glavnog projekta za izgradnju kanalizacione mreže. U ovom periodu završena je i izgradnja primarnog cjevovoda za vodosnabdijevanje u dužini od 7,4 km i izgradnja rezervoara zapremine 2.000 m³. Raspisan je tender za izradu Glavnog projekta kanalizacione mreže i otpočela njegova izrada.
- U opštini **Berane** nastavljene su aktivnosti vezane za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže. Pripremljena je tenderska dokumentacija za izbor projektanta i izvođača radova na izgradnji postrojenja i tenderska dokumentacija za izbor izvođača radova na izgradnji kanalizacione mreže, kao i tenderska dokumentacija za izbor nadzora nad izgradnjom postrojenja i kanalizacione mreže.
- U opštini **Ulcinj**, revidovan je glavni projekat za izgradnju kanalizacione mreže za četiri naselja (13 km) i pripremljena tenderska dokumentacija za izbor izvođača radova.
- U opštini **Plav** u razmatranom periodu nakon sprovedene tenderske procedure, otpočela je izrada glavnog projekta za izgradnju kanalizacione mreže.
- U opštini **Bijelo Polje**, u toku su aktivnosti vezane za realizaciju projekta upravljanja otpadnim vodama. U izvještajnom periodu pripremljena je tenderska dokumentacija za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i ugovoreni radovi na

izgradnji kanalizacione mreže po sistemu „projektuj i izgradi“ (3,1 milion €). U toku je izrada glavnog projekta. Takođe je ugovoren nadzor nad izvođenjem radova (440.000 €).

- U **Prijestonici Cetinje**, u izvještajnom periodu potpisan je ugovor za projektovanje i izgradnju kanalizacione mreže koja se finansira iz IPA 2011 i IPF MW (3,1 milion €). Za dio projekta koji se finansira iz IPA 2011 programa završen je glavni projekat i otpočeli su radovi. Urađen je glavni projekat za I fazu realizacije ovog projekta. Za dio projekta koji se finansira iz IPF MW u toku je izrada glavnog projekta. Pored projekata iz oblasti upravljanja otpadnim vodama, an Cetinju se realizuje i projekat Umapređenje sistema vodosnabdijevanja u Prijestonici Cetinje. U izvještajnom periodu urađen je Glavni projekat i sada se očekuje njegova revizija i raspisivanje tendera za izbor izvođača radova (2,72 miliona €).
- U izvještajnom periodu pripremljena je tenderska dokumentacija za izbor izvođača radova na rekonstrukciji glavnog dovoda vode u opštini **Andrijevisa** u vrijednosti od 600.000 €, kao i tenderska dokumentacija za izbor nadzora nad izvođenjem radova. U toku je izgradnja hlorne stanice i rekonstrukcija vodozahvata Krkori, a objavljen je tender za izgradnju vodovoda u dužini od 3,5 km između hlorne stanice i vodozahvata (vrijednost - 612.000 €).
- U opštini **Šavnik** u toku je izrada Glavnog projekta izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i dijela kanalizacione mreže.
- U opštini **Mojkovac** u toku je realizacija projekta izgradnje sistema za tretman kanalizacionog mulja u ukupnom iznosu od 250.000 €. U prethodnom periodu urađena je projektna dokumentacija, revidovan glavni projekat i dobijena građevinska dozvola.
- U izvještajnom periodu nastavljeni su radovi na izgradnji glavnog gradskog kolektora u opštini **Pljevlja**. Završeno je 80% ugovorenih radova vrijednosti 1,021 milion €. Otpočeli su pripremni radovi na izgradnji postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda. Ugovorena vrijednost radova je 6 miliona €.

Mjera 6: Uspostaviti zakonom propisane zone sanitarne zaštite

Zone sanitarne zaštite izvorišta, u odnosu na režim zaštite, utvrđene Pravilnikom o određivanju i održavanju zona i pojaseva sanitarne zaštite izvorišta i ograničenjima, su:

- zona strogog režima zaštite - I zona zaštite (zona neposredne zaštite);
- zona ograničenog režima zaštite - II zona zaštite (uža zona zaštite);
- zona nadzora - III zona zaštite (šira zona zaštite);

Kao nosioci ove mjere određene su lokalne samouprave, a aktivnosti na uspostavljanju zakonom propisanih zona sanitarne zaštite, potrebno je sprovoditi kontinuirano.

Tabela 1: Zone sanitarne zaštite izvorišta

Lokalna samouprava	Zone sanitarne zaštite
Andrijevisa	Gradski dio područja Andrijevice snabdijeva se vodom sa izvorišta Krkori. Uspostavljene su zone sanitarne zaštite.

Bar	Zakonom propisane zone sanitarne zaštite su uspostavljene na svim izvorištima koja se koriste za javno vodosnabdjevanje (Turčini I, Turčini II, Sustaš, Kajnak, Brca, Zaljevo, Velje oko, Orahovo polje), osim na izvorištima Vrelo i Bunari B1 i B2 u Čanju, ali trenutno JP »Vodovod i kanalizacija« sprovodi aktivnosti na uspostavljanju zona sanitarne zaštite i na ovim izvorištima.
Berane	U Beranama postoje 2 vodoizvorišta (Prekidna komora vodoizvorišta Merića vrelo i Manastirsko vrelo) i na njima su uspostavljene zone sanitarne zaštite.
Bijelo Polje	Uspostavljene su 2 zone sanitarne zaštite-uža zona i šira zona zaštite oko same kaptaže vodoizvorišta.
Budva	Zone sanitarne zaštite su utvrđene za izvorište Reževića rijeka. Za vodozahvate Buljarica, Piratac i Loznica nijesu određene zone sanitarne zaštite.
Cetinje	Nijesu uspostavljene zone sanitarne zaštite (vodoizvorišta: Podgorska vrela, Uganjska vrela, Obzovica).
Danilovgrad	Nijesu uspostavljene zone sanitarne zaštite. (vodoizvorišta: Slatina, Oraška jama, Žarića jama, Brajovića jama, Milojevića vrela, Viški bunar)
Herceg Novi	Izvorište Opačica ima definisane uže i šire zone sanitarne zaštite utvrđene Odlukom o utvrđivanju zona sanitarne zaštite za izvorište Opačica u Zelenici (Službeni list CG – Op. propisi br. 40/10).
Kolašin	Nijesu uspostavljene zone sanitarne zaštite. Planirano je da se u 2015. godini odrede zone sanitarne zaštite za sva vodoizvorišta.
Kotor	Kotor ima 6 izvorišta za snabdjevanje vodom preko sistema javnog izvorišta, i to: Grbaljski izvori, Simiš, Spila, Orahovac, Tunel Vrmac i Škurda-Tabačina. Za 3 izvorišta-”Spila” Risan, ”Orahovac” i ”Tabačina” urađeni su elaborati (glavni projekti) o zaštitnim zonama sa utvrđenim granicama, na koje još nije data saglasnost. Za ostala 3 izvorišta je pokrenut postupak za izradu elaborata. Na svih 6 izvorišta se vrši redovna kontrola kvaliteta i hlorisanje vode. Direkcija za uređenje i izgradnju Kotora započela je i proceduru za izradu Elaborata za Morinjska vodoizvorišta.
Mojkovac	Urađen je Glavni projekat zaštite i uređenja vodoizvorišta Gojkovići gdje su definisane zone sanitarne zaštite.
Nikšić	Na postojećim vodoizvorištima (Gornji i Donji Vidrovan i Poklonci) su uspostavljene zone sanitarne zaštite koje se redovno održavaju.
Plav	Vodozahvat se nalazi pored Jaseničke rijeke. Nije izvršena zaštita izvorišta.
Plužine	Nijesu uspostavljene zone sanitarne zaštite izvorišta (vodoizvorište Sutulja).

Pljevlja	Opština Pljevlja još nije uspostavila zakonom propisane zone sanitarne zaštite za svoja vodoizvorišta (Jugoštica, Breznica, Zmajevac, Mandojevac, Bezarska vrela i Akumulacija Otilovići), ali je izvršeno ograđivanje uže zone oko kaptažnih objekata.
Podgorica	Uspostavljene su zone sanitarne zaštite za izvorište Mareza. Izrađena je i revidovana projektna dokumentacija za određivanje i održavanje zona i pojaseva zaštite vodoizvorišta Zagorič, Čemovsko polje, Milješ, Dinoša i Vuksanlekići.
Rožaje	Nijesu uspostavljene zone sanitarne zaštite (izvorište vrela Ibra). Izvršeno je fizičko i sanitarno obezbjeđenje izvorišta.
Šavnik	Zona sanitarne zaštite je uspostavljena oko izvorišta rijeke Šavnik.
Tivat	Zone sanitarne zaštite utvrđene su za: - Izvorište Plavda – Elaborat od 20.03.2000. godine - Izvorište Češljar – Elaborat od 27.11.2000. godine - Izvorište Brštin – Elaborat od 18.01.2001. godine - Izvorište Topliš – Elaborat iz marta 1999. godine.
Ulcinj	U opštini Ulcinj nijesu uspostavljene zakonom propisane zone sanitarne zaštite. (Vodoizvorišta: Salč, Brajša, Gač, Klezna, Mide I, Mide II, Kaliman I, Kaliman II, Lisna Bori).
Žabljak	Vodozahvati: Oko i Mlinski potok. Sprovodi se propisana sanitarna zaštita izvorišta.

Mjera 7: Implementirati HACCP u svim vodovodima

Implementacija HACCP (Hazard Analysis Critical Control Point-Analiza opasnosti kritične kontrolne tačke) sistema mjera je neophodna u svim vodovodnim i kanalizacionim preduzećima koja treba po ovom sistemu da vrše kontrolu vode.

Akcionim planom je definisano da se aktivnosti na realizaciji ove mjere sprovode kontinuirano, a za nosioce mjere su određena vodovodna i kanalizaciona preduzeća.

U nastavku slijedi informacija o aktivnostima koje su u izvještajnom periodu sprovedene od strane vodovodnih i kanalizacionih preduzeća, a u cilju realizacije navedene mjere.

Implementacija HACCP sistema u **DOO "Vodovod i kanalizacija", Cetinje** vezana je za kontinuirane aktivnosti definisane Operativnim akcionim planom. Proces implementacije je baziran na projektnom pristupu koristeći model A-3 za rješavanje problema i određivanje aktivnosti na projektu. Za implementaciju HACCP-a određen je čitav vodovodni sistem. Realizovane su aktivnosti na utvrđivanju aspekata životne sredine za sistem vodosnabdijevanja. Pri određivanju aspekata životne sredine uzeti su u obzir zakonski i drugi zahtjevi, a odnose se na:

- optimizaciju procesa vodosnabdijevanja
- ispuštanje onečišćujućih materija u vode
- stvaranje otpada
- onečišćenje tla
- racionalnost upotrebe vode, goriva, energije i drugih prirodnih izvora

- emisije energije
- buka

Izvršena je procjena usklađenosti sa zakonskim i ostalim zahtjevima i došlo se do liste aspekata žvotne sredine i liste značajnih aspekata životne sredine koji su sastavni dio Uputstva za utvrđivanje i određivanje značajnih aspekata životne sredine u vodosnabdijevanju. Ovo je bila obavezna faza u implementaciji HACCP-a.

Realizovane su aktivnosti na dokumentovanju sistema HACCP-a kroz izradu smjernica za izradu poslovnika, operativnih procedura i zapisa. Kontinuirano se sprovode aktivnosti na realizaciji ciljeva i programa upravljanja sigurnošću, zdravljem i zaštitom životne sredine u sistemu vodosnabdijevanja.

Vodovod „Bistrica“ Bijelo Polje, preko „Udruženja vodovoda“ Crne Gore i u saradnji sa Vladom Crne Gore, radi na implementaciji HACCP sistema. U toku je početna faza implementacije HACCP-a, tj. upoznavanje sa samim sistemom kroz stručne seminare i razmjenu iskustava od drugih vodovoda, kako iz Crne Gore, tako i iz okruženja.

“Vodovod i kanalizacija” Podgorica je u skladu sa smjernicama Codex alimentarius komisije od januara do juna 2015.godine, implementirao sljedeće principe HACCP sistema:

- **Analiza rizika koja predstavlja osnovu za izradu HACCP plana i osnova za definisanje svih daljih faza** – Definisana lista svih mogućih opasnosti (hazarda) i definisana kontrolna mjerenja za sva izvorišta sirove vode i distributivnu mrežu (i rezervoare vode gdje postoje).
- **Određivanje kritičnih kontrolnih tačaka** - na osnovu analize rizika u svim fazama proizvodnje vode za piće, pri čemu su određene CCT na svim vodoizvorištima i distributivnoj mreži. U isto vrijeme određene su i CT (kontrolne tačke) za praćenje.
- **Utvrđivanje kritičnih granica** - Poštujući kriterijume za bezbjednost vode za piće koji su sadržani u regulativama i Uputstvima (Pravilnik o bližim zahtjevima koje u pogledu bezbjednosti treba da ispunjava voda za piće, Službeni list Crne Gore, br.24/2012, Direktiva EU i preporuke Svjetske zdravstvene organizacije), D.O.O. “Vodovod i kanalizacija” Podgorica je uspostavilo i kritične limite (parametre), na kritičnim kontrolnim tačkama, na osnovu kojih se prati da li su kontrolne mjere koje se primjenjuju pod kontrolom ili ne.
- **Utvrđivanje sistema praćenja (monitoring) odnosno nadgledanje kritičnih tačaka**- Propisan monitoring koji se sprovodi po tačno definisanom planu, frekvencom i na tačno definisanim mjernim mjestima. Ispitivanje parametara kvaliteta vode, definisanih monitoringom, vrši se u akreditovanoj internoj laboratoriji ovog Društva.
- **Utvrđivanje korektivnih mjera** - Definisane su procedure koje definišu korektivne mjere koje se primjenjuju kada rezultati mjerenja ukazuju na gubitak kontrole nad CCP – korektivne mjere koje obuhvataju niz radnji koje se

preduzimaju sa ciljem eliminacije ili minimiziranja rizika ili njihovog svođenja na prihvatljiv nivo.

Rukovodilac interne laboratorije D.O.O. "Vodovod i kanalizacija"- Podgorica je stekao sertifikat HACCP administratora kako bi se ubrzao cjelokupan postupak implementiranja sistema samokontrole, kroz sve principe odnosno korake. Implementiranje dva principa (principa 6 i 7) je u završnoj fazi, odnosno dokumentovanje i verifikacija dokumenata i zapisa u svim segmentima aktivnosti. S obzirom da su ova dva principa u direktnoj zavisnosti, D.O.O. "Vodovod i kanalizacija" Podgorica verifikuje sva, do sada izrađena HACCP dokumenta i HACCP zapise. Verifikacija se sprovodi po principu interne provjere.

U narednom periodu, ovo Društvo će raditi na izradi preostalih neophodnih dokumenata i zapisa HACCP sistema samokontrole, a u isto vrijeme sprovoditi sve do sada implementirane korake i verifikaciju istih.

U „Vodovod i kanalizacija“ Bar nastavljeno je sa aktivnostima na implementaciji osnovnih načela HACCP plana. Takođe, edukacije zaposlenih se obavljaju prema utvrđenom programu.

Mjera 8: Izvršiti delineaciju vodnih tijela u Crnoj Gori

Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi kontinuirano, a nadležni za sprovođenje su Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprava za vode.

Izvršena je delineacija Skadarskog jezera, dijela Jadranskog sliva, a do 2018.godine planirana je delineacija Crnomorskog sliva i ostatka Jadranskog sliva.

Mjera 9: Obezbjedivanje podataka o kvalitetu voda kao i hidroloških podataka za vodotoke koji nisu obuhvaćeni redovnim sistemom monitoringa

Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi kontinuirano, a nadležni za sprovođenje su Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju.

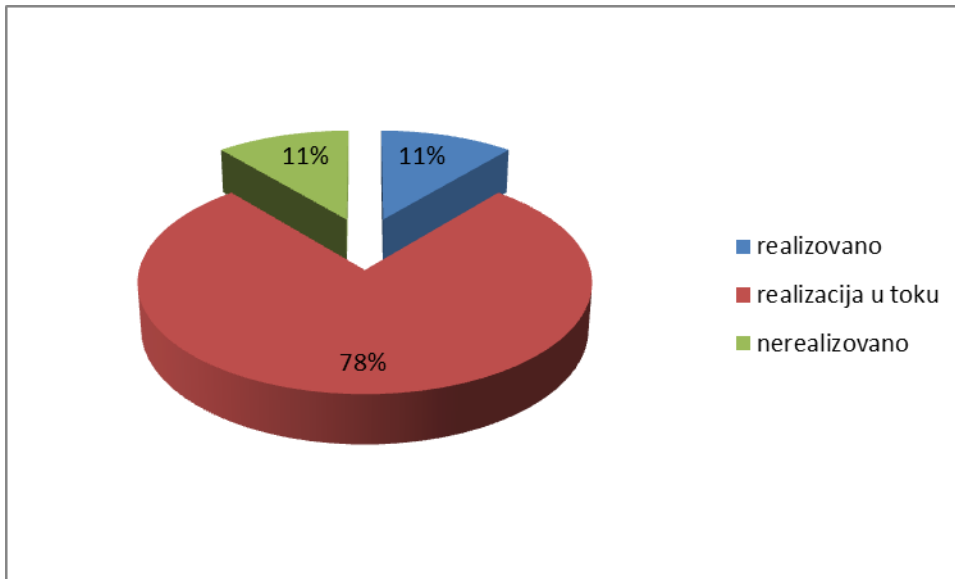
Podaci o kvalitetu i kvantitetu voda se obezbjeđuju samo iz redovnog programa, na vodotocima osnovne mreže, kroz 25 automatskih hidroloških stanica i jednoj automatskoj stanici za kvalitet vode.

*

Zaključak: U oblasti kvaliteta voda, u izvještajnom periodu januar-jun 2015. godine, praćena je realizacija 9 mjera definisanih Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu. Analiza dobijenih podataka pokazala je da se u kontinuitetu realizuje mjera koja se odnosi na sprječavanje nekontrolisane eksploatacije materijala iz riječnih korita, dok je mjera koja se odnosi na obezbjeđivanje podataka o kvalitetu voda kao i hidroloških podataka za vodotoke koji nisu obuhvaćeni redovnim sistemom monitoringa, nerealizovana. Preostale mjere su u fazi realizacije.

Stoga, stepen realizacije mjera može se ocijeniti kao dobar, i u narednom periodu treba nastaviti sa aktivnostima koje će doprinijeti potpunoj realizaciji definisanih mjera.

Dijagram 2: Status realizacije mjera iz oblasti kvaliteta voda

IV) Morski ekosistem

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, za oblast morski ekosistem, definisane su 4 mjere i njihova realizacija prikazana je u nastavku.

Pregled realizacije mjera

Mjera 1: Izraditi Zakon koji će transponovati odredbe Okvirne Direktive o Morskoj strategiji

Aktivnost je neophodno realizovati tokom 2015.godine, od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Izveštaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, za period januar-jun 2015

Kroz Zakon o životnoj sredini¹ prenesene su određene odredbe Okvirne Direktive o Morskoj strategiji i data je osnova za donošenje Strategije zaštite morske sredine.

Mjera 2: Definisanje vodnih tijela, kopnenih, tranzicionih (bočatnih) i obalnih voda

Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi kontinuirano, od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Urađena je delineacija površinskih i podzemnih vodnih tijela u slivu Skadarskog jezera, a započeto je sa delineacijom podzemnih i površinskih vodnih tijela Dunavskog (ex. Crnomorskog) sliva.

Mjera 3: Sanirati kanal Port Milena

Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi kontinuirano, od strane opštine Ulcinj.

Problem zagađenosti vode u Port Mileni prepoznat je kao jedan od ključnih problema u zaštiti životne sredine u opštini Ulcinj. U cilju rješavanja ovog problema, sprovodi se projekat „*Transfer ekološki ispravnih tehnologija (TEST) za čišćenje kanala Port Milena*“.

Projekatom „*Transfer ekološki ispravnih tehnologija (TEST) za čišćenje kanala Port Milena*“ koordinira Odjeljenje za podršku Nacionalnom savjetu za održivi razvoj u Ministarstvu održivog razvoja i turizma. Cilj projekta je da razvije sveobuhvatan koncept za čišćenje i ekološku sanaciju kanala Port Milena kroz 3 segmenta:

- Identifikacija zagađenja (hot spots);
- Izrada sveobuhvatnog koncepta za uvođenje ekološki prihvatljivih tehnologija za sanaciju postojećeg zagađenja i procjenu adekvatne tehnologije za unaprjeđenje stanja životne sredine u oblasti kanala Port Milena;
- Izrada pilot projekta za primjenu ekološki prihvatljivih tehnologija na jednom od hotela u opštini Ulcinj (hotel Otrant).

Ugovor između Ministarstva održivog razvoja i turizma i UNIDO-a (United Nations Industrial Development Organization) je potpisan u martu 2014. godine, nakon čega je UNIDO raspisao tender za dvije firme iz Slovenije koje su angažovane na sprovođenju projektnih aktivnosti (Limnos i Vekton) od maja 2014. godine.

Firma Limnos je zadužena za sprovođenje sljedećih aktivnosti:

- Prikupljanje raspoloživih podataka koji se odnose na zagađenost vode u kanalu Port Milena, potencijalne zagađivače i sl;
- Pregled terena i određivanje lokacija za uzimanje uzorka;
- Prikupljanje uzoraka i njihovu analizu;
- Kvalifikaciju i kvantifikaciju prikupljenih podataka tokom analize;

¹ Predlog Zakona o životnoj sredini utvrđen je na sjednici Vlade Crne Gore, 02.jula 2015.

- Identifikaciju hot spots primjenom UNIDO metodologije (u saradnji sa **opštinom Ulcinj**);
- Pripremu liste preporuka za primjenu ekološki prihvatljivih tehnologija.

Firma Vekton je zadužena za sljedeće aktivnosti:

- Identifikacija zagađenja na bazi UNIDO hotspot metodologije i količina opterećenja zagađenja iz različitih izvora;
- Identifikacija količine mulja i taloga koji je akumuliran u kanalu;
- Identifikacija količina materijala koji je potrebno iskopati za izgradnju planirane marine;
- Detaljnu analizu koncentracije zagađujućih materija u:
 - a. vodi kanala Port Milena,
 - b. mulju / talogu koji se nalazi u kanalu Port Milena,
 - c. materijalu koji će morati da se iskopa za izgradnju planirane marine.
- Definisane predloge za reciklažu/upotrebu izvađenog mulja/taloga.

Mjera 4: Nastaviti s praćenjem morskog biodiverziteta i istim obuhvatiti sve grupe organizama

Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovesti kontinuirano, od strane Agencije za zaštitu životne sredine, Ministarstva održivog razvoja i turizma i Instituta za biologiju mora.

U skladu sa članovima 38 i 39 Zakona o morskome ribarstvu i marikulturi (Službeni list Crne Gore, broj 56/09), i na osnovu Uredbe o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike-AGROBUDŽET, Program B.1.3 Održivo upravljanje i očuvanje resursa ribe i drugih morskih organizama, u periodu januar-jun 2015. godine, obavljene su sljedeće aktivnosti:

✓ **Monitoring i analiza ulova malog obalnog ribolova na Crnogorskom primorju.**

Mjesečnom dinamikom, iz četiri crnogorske luke, putem intervjua od ribara se uzimaju podaci o ulovu alatima koji se koriste u malom obalnom ribolovu (mreže stajačice, mreže potegače, parangali). Istovremeno, iz ulova se uzimaju uzorci najzastupljenijih ekonomski važnih vrsta morskih organizama radi određivanja bioloških karakteristika;

✓ **Monitoring i analiza ulova kočarskih brodova** (Budva, Bar, Herceg Novi) putem intervjua sa vlasnicima brodova.

Uzimaju se uzorci ciljanih vrsta radi biološke analize u laboratoriji za ihtiologiju i morskome ribarstvo Instituta za biologiju mora. Rade se sljedeći parametri: dužina, težina, stadijum zrelosti i težina gonada, otoliti, na osnovu čega se dobijaju ribarstveno-biološki parametri dužinsko težinski odnos, kondicioni indeks, dužina dostizanja prve polne zrelosti, starost itd. Podaci pokazuju stanje ovih resursa na Crnogorskom primorju;

✓ **Istraživanje demerzalnih resursa na kontinentalnoj podini i padini** (dubine od 50 do 750 metara) u okviru programa MEDITS (Monitoring kočarskih resursa u Mediteranu) u Crnogorskim vodama planirano je u drugoj polovini jula mjeseca 2015. Istraživačkim brodom "PASQUALE E CRISTINA".

Podaci koji će se prikupiti tokom ovih istraživanja obrađivaće se u Institutima u Bariju i Kotoru u periodu septembar-novembar 2015.godine i biće prezentovani na GFCM sastancima kao zajednička procjena stanja demerzalnih resursa u GSA 18;

- ✓ **Istraživanje resursa male plave ribe** (pelagični resursi) u Jadranu u okviru projekta MEDIAS, upotrebom dvije direktne metode, ehosondiranjem i metodom dnevne produkcije jaja i larvi inćuna (DEPM-Daily Egg Production Model) obavljeno je u periodu 10.05.2014.-20.05.2015. godine, istraživačkim brodom „GANFRANCO DALLAPORTA” CNR iz Italije. Podaci će se obrađivati u Institutima u Ankoni i Kotoru, i tokom AdriaMed radne grupe za pelagične resurse;
- ✓ **Eksperimentalno kočarenje u Bokokotorskom zalivu**, obavljeno je u junu 2015. godine, i to po dva poteza na relacijama Ljuta-Perast i Perast—Ljuta. Podaci dobijeni ovim istraživanjem upoređiće se sa posljednjim kočarskim istraživanjem u Boki Kotorskoj iz 2014. godine, što će dati pregled stanja demerzalnih resursa na istraživanom području, moguću promjenu u biomasi i abundancu određenih vrsta kao i moguće nove vrste u ulovu;

Istovremeno, tokom cijele godine su vršeni **pregledi ribarskih brodova i tehničko-tehnoloških karakteristika ribolovnih alata** na području Crnogorskog primorja, u cilju dobijanja saglasnosti za bavljenje privrednim ribolovom, što je jedan od uslova za dobijanje ribarske dozvole, a shodno objavljenom oglasu za bavljenje privrednim ribolovom, od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja;

U januaru i februaru predstavnici Instituta za biologiju mora aktivno su učestvovali na **sastancima radnih grupa za pelagične i demerzalne resurse GFCM-a** gdje su prezentovali podatke vezano za ove resurse u teritorijalnim vodama Crne Gore, kao i na **sastancima subkomiteta GFCM-a**, koji su održani u Rimu.

- ✓ **Mapiranje morskih pećina i potencijalnih staništa za ugroženu vrstu-morsku medvedicu (potez Budva-Bar)**

U maju i junu mjesecu je odrađen terenski dio istraživanja. Na potezu od Bara do Ulcinja su evidentirane i djelimično ispitane morske pećine, a provjerene su i neke koje su u prošlogodišnjem istraživanju na potezu rt Arza-rt Platamuni označene kao važne. U toku je pisanje izvještaja što će doprinijeti između ostalog i kreiranju kataloga morskih pećina. Takođe je rađeno kartiranje nekih ali na nivou mora što se može koristiti za izračunavanje stanja akvatorije prema EU Direktivi o vodama, ali za to predstoji duži kancelarijski rad u GIS-u.

- ✓ **Uticaj antropogenog faktora na živi svijet u priobalnom akvatorijumu crnogorskog primorja**

U toku aprila, maja i juna je povremeno izlaženo na teren brodom radi praćenja želatinoznih i drugih planktonskih organizama. Za bentos su urađena sezonska istraživanja u januaru i aprilu na lokacijama u Bokokotorskom zalivu i na otvorenom moru. Praćena je brojnost i pokrovnost za neke od zaštićenih vrsta fitobentosa, a evidentirano je prisustvo i nekih invazivnih vrsta.

- ✓ **Monitoring i biomonitoring kvaliteta vode za marikulturu i procjenu prirodnih resursa školjaka u Bokokotorskom zalivu** je program koji se sprovodi od 2009. godine na osnovu člana 88 Zakona o morskome ribarstvu i marikulturi (Službeni list Crne Gore, broj 56/09), Strategije razvoja ribarstva Crne Gore i jačanja kapaciteta za implementaciju zajedničke podrške ribarstva EU, kao i Uredbe o načinu, uslovima i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike-Agrobudžeta, Program B-1: Podrška razvoja sektora morskog ribarstva i akvakulture, B.1.3.Mjera održivog upravljanja i očuvanja resursa ribe i drugih morskih organizama.

U okviru ovog programa rade se redovna uzorkovanja morske vode na ukupno 11 uzgajališta školjki i ribe u Bokokotorskom zalivu koje podrazumijevaju analize sljedećih parametara:

-Monitoring mikrobioloških parametara morske vode (mjesečna dinamika na dva nivoa morske vode-analiza površinskog sloja na dubini od pola metra i vodenog stuba na dubini od 5m)

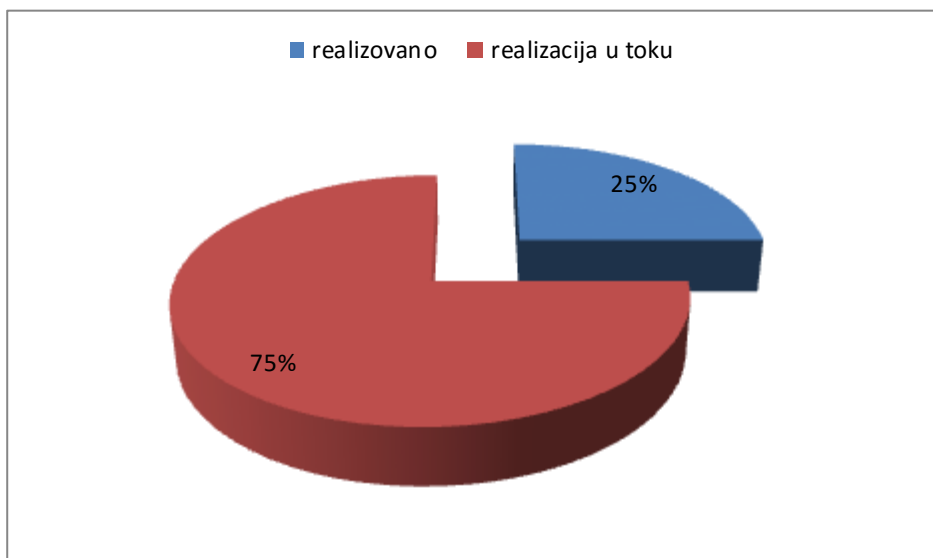
-Monitoring fitoplanktonske komponente (mjesečna dinamika),

-Monitoring fizičko-hemijskih parametara morske vode i analizu sadržaja nutrijenata (mjesečna dinamika).

*

Zaključak: U oblasti morskog ekosistema, u izvještajnom periodu januar-jun 2015. godine, praćena je realizacija 4 mjere definisane Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu. Analiza dobijenih podataka pokazala je da je u potpunosti realizovana mjera koja se odnosi na praćenje morskog biodiverziteta, dok su ostale mjere u fazi realizacije.

Dijagram 3: Status realizacije mjera iz oblasti zaštite morskog ekosistema

VI) Upravljanje otpadom

Upravljanje otpadom je i dalje područje na kojem Crna Gora mora da uloži još mnogo napora kako bi se došlo do funkcionalnog sistema koji obezbjeđuje održiv razvoj. Prije svega, neophodno je riješiti problem neuređenih odlagališta, orijentisati se na izgradnju neophodne infrastrukture, a naročitu pažnju posvetiti i oblikovanju svijesti građana kada je u pitanju selektivno odvajanje otpada.

U tom cilju, Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, u oblasti upravljanja otpadom, definisano je 7 mjera i njihova realizacija data je u nastavku izvještaja.

Pregled realizacije mjera

Mjera 1: U cilju uklanjanja i sanacije neuređenih odlagališta potrebno je pored obezbjeđivanja finansijskih sredstava, pripremiti i odgovarajuću dokumentaciju, planove za odlagališta čija je procijenjena zapremina od 100 do 1000m³, a za odlagališta čija je zapremina veća od 1000m³ neophodno je uraditi projekte sanacije

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane lokalnih samouprava.

Mjera nije u potpunosti realizovana, što zbog nedostatka finansijskih sredstava, što zbog činjenice da će se ova pitanja tretirati kroz lokalne planove upravljanja otpadom, koji će, shodno Zakonu o upravljanju otpadom, biti doneseni šest mjeseci od usvajanja Državnog plana upravljanja otpadom.²

²Državni plan upravljanja otpadom u Crnoj Gori za period 2015-2020. godina, usvojen je od strane Vlade Crne Gore na sjednici održanoj 30.jula 2015.godine. Obaveza izrade Državnog plana upravljanja otpadom utvrđena je Zakonom o upravljanju otpadom.

Napominjemo da se sanacija i uklanjanje neuređenih odlagališta kontinuirano vrši od strane komunalnih preduzeća.

U nastavku slijedi informacija o aktivnostima koje su lokalne samouprave preduzele u izvještajnom periodu po ovom pitanju.

U **opštini Andrijevica** nijesu opredijeljena sredstva niti je pripremljena odgovarajuća dokumentacija, planovi za odlagališta čija je procijenjena zapremina od 100 do 1000m³, kao ni projekti sanacije za odlagališta čija je zapremina veća od 1000m³. Otpad se odlaže na lokaciji za privremeno skladištenje komunalnog otpada.

U **Opštini Bar**, u izvještajnom periodu su se sprovodile aktivnosti na sanaciji i rekultivaciji nesanitarnog odlagališta komunalnog otpada „Ćafe“. Aktivnosti su bile usmjerene na izradu idejnog rješenja sanacije ovog odlagališta i postupku davanja saglasnosti na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za ovo odlagalište. Postupak davanja saglasnosti je završen, tj. dobijena je saglasnost na Elaborat. Realizacija projekta ide predviđenom dinamikom i planirano je da Direkcija javnih radova izvrši objavu tendera za radove i usluge u julu tekuće godine, dok je potpisivanje ugovora za izradu Glavnog projekta i nadzor nad izvođenjem radova planirano u januaru ili februaru 2016.godine.

U opštini Bar ne postoje druge nelegalne deponije gdje se sistematski odlaže otpad.

Za **Opštinu Berane** preko Direkcije javnih radova, raspisan je javni poziv za izbor izrađivača Glavnog projekta za sanaciju odlagališta Vasove Vode. Odabran je Obrađivač "Ing Invest" Podgorica. Otpad se odlaže na lokaciji za privremeno skladištenje komunalnog otpada.

Na području **opštine Bijelo Polje**, postoji samo jedno, privremeno odlagalište Biokovac-Kumanica, za koju su donesene Odluka o određivanju lokacije i Odluka o načinu privremenog skladištenja komunalnog otpada i uslovima zaštite životne sredine i zdravlja ljudi prilikom privremenog skladištenja komunalnog otpada. Takođe, za neka manja odlagališta donešen je plan uklanjanja i sanacije istih.

Opština Budva je potpisala Ugovor sa sanitarnom deponijom „Možura“ o odlaganju komunalnog otpada. Takođe, pristupilo se izradi Lokalnog plana upravljanja otpadom za teritoriju opštine Budva. U izvještajnom periodu nije bilo drugih značajnijih aktivnosti na realizaciji mjere.

Vezano za aktivnosti **Prijestonice Cetinje** na sanaciji neuređenih odlagališta čija je zapremina veća od 1000m³, i u tu svrhu izrade odgovarajućeg projekta, sprovedene su aktivnosti na sanaciji nesanitarnog odlagališta "Vrtijeljka".

Kompanija COWI (koja je za potrebe projekta sanacije nesanitarnog odlagališta otpada "Vrtijeljka" uradila odgovarajuće Idejno rješenje) je 26.03.2015. godine, Ministarstvu održivog razvoja i turizma dostavila dopunjene verzije tenderskih dokumentacija za projekat, koje su u skladu sa inoviranim Idejnim rješenjem na koje je JASPERS dao saglasnost.

Nadležni organ Prijestonice je uputio Ministarstvu finansija zahtjev za dozvolu vršenja radova na državnom zemljištu (na lokaciji nesanitarnog odlagališta otpada "Vrtijeljka"), što je neophodan korak u izdavanju građevinske dozvole. U skladu sa Planom javnih nabavki Prijestonice za 2015. godinu, 19.06.2015. godine ponovo je objavljen javni poziv vezano za izradu Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu (EIA) za projekat sanacije nesanitarnog odlagališta otpada "Vrtijeljka".

U **Opštini Danilovgrad**, planovi za odlagališta od 100 – 1000 m³ još nijesu urađeni. Na području opštine Danilovgrad nema evidentiranih nelegalnih odlagališta čija je zapremina veća od 1000 m³.

Opština Herceg Novi ima popisane i utvrđene lokacije neuređenih odlagališta otpada o čemu je obavijestila nadležno Ministarstvo sa potrebnim podacima o zapremini odloženog otpada. Nijesu rađeni projekti za sanaciju divljih odlagališta, osim projekta za sanaciju, rekultivaciju i zatvaranje smetlišta Ubli. U funkciji je privremeno skladište komunalnog otpada „Tisove grede“ na Ublima, gdje se odlaganje komunalnog otpada vrši u skladu sa Opštinskom odlukom o određivanju lokacije za privremeno skladištenje komunalnog otpada u opštini Herceg Novi (Službeni list Crne Gore –Op prop.30/12) i Odlukom o načinu privremenog skladištenja komunalnog otpada i uslovima zaštite životne sredine i zdravlja ljudi (Službeni list Crne Gore–Op prop.14/13). U skladu sa donijetim propisima, posebno Zakonom o upravljanju otpadom iz 2011.godine, Opština Herceg Novi, preko organa Komunalne policije, značajno je poboljšala sistem kontrole odlaganja otpada od pravnih i fizičkih lica.

Opština Kolašin je izvršila popis nelegalnih deponija sa planom njihove sanacije koji će biti uvršten u budući Lokalni plan upravljanja otpadom za period 2015-2020. Najveći prostor (količina otpada veća od 1000m³) koji je potrebno sanirati je prostor privremenog skladištenja otpada u mjestu Bakovići. "Komunalno" doo u kontinuitetu vrši sanaciju manjih nelegalnih odlagališta, a ona se najčešće pojavljuju u blizini i oko postavljenih kontejnera za odlaganje otpada.

Opština Kotor redovno sprovodi aktivnosti na sanaciji i uklanjanju neuređenih odlagališta, a u toku su konsultacije oko sačinjavanja plana uklanjanja nelegalnih odlagališta.

U **Opštini Mojkovac** nije bilo aktivnosti po ovom pitanju budući da na teritoriji opštine ne postoje odlagališta zapremine od 100 do 1000m³, a odlagalište zapremine preko 1000m³ služi kao lokacija za privremeno skladištenje komunalnog otpada i biće u funkciji do izgradnje neophodne infrastrukture predviđene Državnim planom upravljanja otpadom.

Opština Nikšić kontinuirano sprovodi uklanjanje tzv. divljih deponija zapremine do 20 m³, koje se najčešće nalaze uz lokalne puteve i u koritima rijeka. Nakon usvajanja Državnog plana upravljanja otpadom, Opština Nikšić će izraditi Lokalni plan upravljanja otpadom koji će obuhvatiti i Plan sanacije privremenog odlagališta Mislov do.

U **opštini Plav**, u cilju sanacije neuređenih odlagališta obezbijedena su i realizovana finansijska sredstva u visini od 10.000 eura za zasipanje i ograđivanje nekadašnje

deponije „Komarača“. Otpad se odlaže na lokaciji za privremeno skladištenje komunalnog otpada.

Na teritoriji **opštine Pljevlja** nijesu registrovana aktivna neuređena odlagališta čija je zapremina od 100 do 1000m³ ili više od 1000m³. Neaktivna odlagališta sa većim količinama odloženog otpada u opštini Pljevlja su odlagalište na Rudnici koje se ne koristi od 1987.godine, odlagalište Gradac koje se ne koristi od 2005. godine i odlagalište Dubočica koje se ne koristi od 2009.godine. Navedena odlagališta su na izuzetno nepristupačnom terenu i nalaze se u fazi samozarastanja, prekrivena samoniklim zeljastim biljkama, šibljem i drvećem. Kada su u pitanju nelegalna odlagališta manjih zapremina, ista se blagovremeno uklanjaju.

U periodu 01.01.-25.06.2015.godine, shodno sredstvima iz budžeta **Glavnog grada Podgorica** za 2015.godinu, D.O.O Čistoća je saniralo veći broj neuređenih odlagališta na prostoru Glavnog grada i gradskih opština Golubovci i Tuzi. Takođe, realizovana je sanacija 10 većih odlagališta na kojima su bile odložene količine otpada zapremine od 70 m³ do 370 m³.

U **opštini Šavnik** objavljen je javni poziv za izradu Glavnog projekta za sanaciju neuređenog odlagališta „Zauglina“.

Kada je u pitanju **opština Tivat**, što se tiče odlagališta čija je zapremina veća od 1000 m³, za zatvoreno odlagalište Sinjarevo treba uraditi projekat sanacije kroz koji će biti definisane sve potrebne radnje za njegovu propisnu sanaciju i iskazan iznos finansijskih sredstava potrebnih za njegovu realizaciju. Za Grabovac je takav projekat već urađen.

Upravljanje otpadom u **opštini Ulcinj** je regulisano izgradnjom sanitarne deponije na Možuri koja je puštena u rad u junu 2012. godine. Za ovaj izvještajni period nisu dostupni podaci o rješavanju problema neuređenih odlagališta.

Mjera 2: U skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom, u cilju organizovanja selektivnog sakupljanja otpada, lokalne samouprave treba da pripreme planove selektivnog sakupljanja otpada u okviru urbanih cjelina

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi tokom 2015.godine od strane lokalnih samouprava.

Izradi plana selektivnog sakupljanja otpada će se pristupiti nakon donošenja novih lokalnih odluka o upravljanju otpadom, u skladu sa unaprijeđenom zakonskom regulativom na državnom nivou, a odnose se na: primarno selektovanje otpada, sakupljanje otpada, odlaganje posebnih vrsta otpada, odlaganje kabastog otpada, odlaganje građevinskog otpada, odlaganje biološki razgradivog otpada, kao i nakon usvajanja Lokalnih planova upravljanja otpadom. Rokovi realizacije ovih aktivnosti su precizirani odgovarajućim Akcionim planom, koji je sastavni dio Državnog plana upravljanja otpadom 2015. – 2020. godina.

U nastavku slijedi informacija o aktivnostima koje su lokalne samouprave preduzele u izvještajnom periodu po ovom pitanju.

Opština Bar je pripremila i usvojila Plan selektivnog sakupljanja otpada iz urbanih cjelina 2010.godine, ali realizacija ovog plana nije bila na zadovoljavajućem nivou.

U **Opštini Berane** u toku je izrada Plana selektivnog sakupljanja otpada u okviru urbanih cjelina.

U cilju organizovanja selektivnog sakupljanja otpada na teritoriji **Glavnog grada Podgorica** postavljeno je 375 posuda za selektivno sakupljanje otpada. "Čistoća" d.o.o je potpisalo 17 ugovora sa pravnim subjektima za sakupljanje sekundarnih sirovina (karton, papir), dok je "Deponija" d.o.o potpisala 10 ugovora sa pravnim subjektima za sakupljanje sekundarnih sirovina. "Deponija" d.o.o je u prostorijama državnih institucija postavila i kante za odlaganje sekundarnih sirovina koje nastaju u ovim institucijama. Planirano je da se do kraja godine postavi 50 posuda za selektivno sakupljanje otpada.

Preduzeće "Komunalno" d.o.o. **Tivat** ima izrađen Plan postavljanja kontejnera koji podrazumjeva lokacije za selektivno sakupljanje komunalnog otpada, pet ambalaže, papira i kartona, a sve sa ciljem smanjenja količine otpada koji će se odlagati na sanitarnoj deponiji. U urbanom dijelu opštine uspostavljen je proces selektivnog sakupljanja otpada – primarna selekcija, postavljane su mreže za selektivno sakupljanje PET ambalaže, papira i kartona, AL-limenki. Ovaj način selektivnog sakupljanja je dao veoma dobre rezultate. U urbanom dijelu na osam lokacija su postavljeni podzemni kontejneri za sakupljanje otpada, a na dvije lokacije su postavljeni kontejneri za odlaganje polovne odjeće i obuće.

Mjera 3: Potrebno je da lokalne samouprave, koje to do sada nijesu uradile, pripreme Lokalne planove upravljanja otpadom kojim bi planirane aktivnosti uskladile sa Državnim planom i definisale izvore finansiranja i dinamiku realizacije.

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti tokom 2015.godine od strane lokalnih samouprava.

Aktivnosti na izradi Lokalnih planova upravljanja otpadom su u toku. Isti će biti doneseni šest mjeseci od usvajanja Državnog plana upravljanja otpadom. Državni plan upravljanja otpadom je usvojen od strane Vlade Crne Gore na sjednici održanoj 30.jula 2015.godine.

Mjera 4: Izgradnja što više reciklažnih dvorišta, kao i ograđenih „boksova“ u kojima bi građani odlagali kabasti otpad.

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane lokalnih samouprava.

Sastavni dio Državnog plana upravljanja otpadom je Akcioni plan, koji pored ostalih objekata za upravljanje otpadom, predviđa i dinamiku izgradnje reciklažnih dvorišta u opštinama. Planira se da se Kapitalnim budžetom za 2016. godinu izdvoje sredstva za izgradnju ovih objekata.

U nastavku slijedi informacija o aktivnostima koje su sprovedene u lokalnim samoupravama.

Opština Berane je predala aplikaciju kod Ambasade Norveške za dobijanje sredstava za izgradnju reciklažnog dvorišta.

U **opštini Bijelo Polje**, reciklažno dvorište je predviđeno da se radi uz sanitarno odlagalište. U zavisnosti od količine izdvojenog kabastog otpada radiće se i na određivanju lokacije za odvajanje ove vrste otpada.

U cilju uspostavljanja sistema upravljanja posebnim vrstama otpada, PUP-om **Prijestonice Cetinje** planirana je lokacija za izgradnju objekta za odlaganje posebnih vrsta otpada iz domaćinstava (reciklažno dvorište). Lokacija za isto je konkretno određena odgovarajućim DUP-om koji je od strane nadležnog organa lokalne uprave upućen u skupštinsku proceduru. U periodu koji će uslijediti nakon usvajanja DUP-a, pristupiće se izradi projektnog zadatka za izgradnju i opremanje reciklažnog dvorišta.

U **opštini Danilovgrad**, građevinski radovi na reciklažnom dvorištu su završeni, a potrebno je izraditi Projekat izvedenog stanja koji će omogućiti osposobljavanje reciklažnog dvorišta (nabavku neophodne opreme i njegovo puštanje u rad).

U **opštini Herceg Novi** izgrađen je Reciklažni centar Meljine koji obuhvarta tri cijeline:

- transfer stanicu za čvrsti komunalni otpad koji ima dvije pretovarne rampe, prostor za prikupljanje i obradu kabastog otpada, mjerenje otpada i skladištenje otpada;
- reciklažno dvorište koje se nalazi uz transfer stanicu i ima prostor za odlaganje neopasnog otpada iz domaćinstava i dijela opasnog iz servisnih radionica i domaćinstava. Ukupna površina je 1400 m² sa pozicijama za odlaganje 12 vrsta otpada koje generišu građani u domaćinstvima. Pored navedenog u sastavu dvorišta obezbijedeno je odlaganje otpadnih motornih ulja i otpadnih jestivih ulja;
- postrojenje za obradu čvrstog komunalnog otpada.

Komunalna oprema za kabasti otpad ("boksovi", "kavezi", "koševi"), a prije svega za kartonsku ambalažu, u **opštini Kolašin** postavljena je od strane komunalnog preduzeća ispred svih većih trgovinskih objekata.

Na teritoriji **Glavnog grada Podgorica**, u toku 2015.godine planirana je izgradnja četvrtog reciklažnog dvorišta na prostoru Donje Gorice, za koju je budžetom Glavnog grada opredijeljen iznos od 180.000,00 eura. Pored postavljenih 15 privremenih odlagališta (ograđenih boksova) za odlaganje biljnog i kabastog otpada, u prvoj polovini 2015.godine, stavljeno je u funkciju novo privremeno odlagalište za biljni i kabasti otpad na lokaciji Zelenika.

U **opštini Tivat**, u zahvatu Detaljnog urbanističkog plana Gradišnica planirana je izgradnja reciklažnog dvorišta, gdje bi bili postavljeni kontejneri za posebne vrste otpada, pa i za kabasti otpad.

U toku je izgradnja transfer stanice i reciklažnog dvorišta u **opštini Žabljak**.

U ostalim opštinama u izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti na realizaciji ove mjere.

Mjera 5: Organizovati javne kampanje u cilju oblikovanja javnog mnjenja i pripreme građanstva na ispunjenje zakonskih obaveza Crne Gore kada je u pitanju selektivno odvajanje otpada

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma i lokalnih samouprava.

U Državnom planu upravljanja otpadom predviđena je izrada lokalnih komunikacionih planova koji treba da budu usklađeni sa državnim komunikacionim planom a kojim treba da se unaprijede aktivnosti podizanja javne svijesti u dijelu selektivnog sakupljanja otpada.

U nastavku slijedi informacija o aktivnostima koje su sprovedene u lokalnim samoupravama u izvještajnom periodu.

U **Opštini Berane** realizovan je niz aktivnosti sa ciljem podizanja nivoa ekološke svijesti kad je u pitanju selektivno odvajanje otpada. Sve aktivnosti su sprovedene u partnerstvu sa osnovnim i srednjim školama u Beranama.

Opština Bijelo Polje je sprovela niz aktivnosti u saradnji sa preduzećem koje vrši usluge sakupljanja i odlaganja otpada i lokalnom TV stanicom organizovala razne emisije na temu selektivnog odlaganja otpada.

Navedena aktivnost sprovodi se u **opštini Herceg Novi** u sklopu programskih aktivnosti d.o.o "Čistoća" Herceg Novi, za predškolsku i školsku omladinu, svake godine obuhvatajući sve škole. Plan opštine je da u saradnji sa nevladinim sektorom i istaknutim građanima opštine kroz sredstva elektronskih medija i kroz informisanje građana i turista značajnije poboljša ovaj segment u narednom periodu, kroz osmišljavanje aktivnosti svih relevantnih struktura u pravcu stvaranja povoljne javne svijesti o potrebi selektivnog odlaganja otpada.

U saradnji sa NVO sektorom i lokalnom TV stanicom u **opštini Nikšić** su organizovane kampanje u vezi sa selektivnim odlaganjem otpada i problemima nelegalnog odlaganja otpada.

Opština Kolašin, u saradnji sa JP "Komunalno" i nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima zaštite životne sredine vrši edukaciju stanovništva o selektivnom odlaganju otpada kroz projektne aktivnosti iz oblasti zaštite životne sredine.

Opština Tivat i preduzeće "Komunalno" d.o.o. iz Tivta sprovode javne kampanje kada su u pitanju pripreme građana u cilju sprovođenja selektivnog sakupljanja otpada, o čemu se građani obavještavaju i preko web sajta www.komtivat.me. Za podizanje svijesti kao i za pružanje informacija o upravljanju otpadom uključen je i lokalni javni servis: www.radiotivat.com.

U ostalim opštinama u izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti na realizaciji mjere.

Mjera 6: Započeti realizaciju projekta „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje“, u saradnji sa Svjetskom bankom u cilju sanacije i remedijacije identifikovane 4 crne ekološke tačke (Kombinat Aluminijskog Podgorica, Jadransko brodogradilište Bijela, Termo-elektrana Pljevlja i Rudnik „Šuplja stijena“ Pljevlja i rješavanja problema opasnog otpada na nacionalnom nivou

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti tokom 2015.godine od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva ekonomije, Ministarstva finansija i Agencije za zaštitu životne sredine.

U oblasti industrijskog zagađenja nastavljene su aktivnosti na realizaciji projekta „***Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje***“, u okviru kojeg treba da budu sanirane crne ekološke tačke. Ukupan iznos sredstava potreban za realizaciju projekta obezbijeđen je iz kredita Svjetske banke i iznosi 50 miliona eura.

Projekat se sastoji iz tri komponente:

- 1) Sanacija prioritarnih lokacija u Crnoj Gori na kojima se nalaze deponije industrijskog otpada – u toku;
- 2) Upravljanje budućim industrijskim opasnim otpadom i
- 3) Upravljanje projektom – u toku.

Ugovor o zajmu za pomenuti projekat potpisan je 10.10.2014. godine. Novac iz kredita je već na raspolaganju, obzirom da je zajam postao efektivan 17. novembra 2014. godine. U ovoj fazi projekta rade se dodatna istraživanja. Za svaku investiciju radiće se detaljnije ažurirana procjena uticaja na životnu sredinu i društvo (ESIA), kako bi se dobile odgovarajuće ekološke i građevinske dozvole, planovi upravljanja životnom sredinom (EMP) i implementiraće se dodatni instrumenti zaštite.

Shodno dinamici, u toku je izrada Glavnog projekta sanacije zagađenja na lokaciji brodogradilišta Bijela. U vezi sa navedenim, prethodno su od strane Centra za ekotoksikološka ispitivanja obavljene detaljne analize kako zagađenog zemljišta tako i otpadnog grta (analize sprovedene u periodu od decembra 2014. do februara 2015. godine). Ugovor sa međunarodnom konsultantskom firmom zaduženom za izradu detaljnog plana remedijacije potpisan je 16.02.2015. godine.

Mjera 7: Uspostaviti sistem stroge kontrole odlaganja otpada u skladu s postojećom regulativom

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma i lokalnih samouprava.

Imajući u vidu da je Vlada Crne Gore utvrdila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom u septembru 2015.godine, očekuje se da će se donošenjem ovog akta uspostaviti efikasan inspekcijski nadzor i u dijelu kontrole odlaganja otpada.

*

Zaključak: Kada je u pitanju oblast upravljanja otpadom, definisano je ukupno 7 mjera i sve su u fazi realizacije. U narednom periodu svakako treba intenzivirati aktivnosti

Izveštaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, za period januar-jun 2015

usmjerene na oblikovanje svijesti javnosti o selektivnom odvajanju otpada, kao i na izradi potrebne planske i projektne dokumentacije.

VII) Biodiverzitet

U cilju unaprjeđenja zaštite biodiverziteta, Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, definisane su mjere čijom realizacijom će se, između ostalog, doprinijeti efikasnijem očuvanju biodiverziteta, poboljšanju inspeksijskog nadzora, unaprjeđenju sistema upravljanja zaštićenim područjima.

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, u oblasti zaštite biodiverziteta, definisano je 36 mjera.

Pregled realizacije mjera

Mjera 1: Sprovesti reviziju statusa zaštite Ratca sa Žukotrlicom

Mjeru je neophodno sprovesti tokom 2015.godine od strane Agencije za zaštitu životne sredine, Opštine Bar i Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom.

U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti na realizaciji mjere. Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom je u toku 2011.godine finansiralo izradu Studije revizije statusa zaštite za ovaj lokalitet koju je uradio tadašnji Republički zavod za zaštitu prirode. U skladu sa procedurom koju propisuje Zakon o zaštiti prirode, Studija je 2012.godine predata Opštini Bar na dalje postupanje i proglašavanje revidovanog zaštićenog područja Odlukom Skupštine jedinice lokalne samouprave, a u skladu sa članom 55 Zakona o zaštiti prirode, po prethodno dobijenoj saglasnosti Ministarstva održivog razvoja i turizma i mišljenja Ministarstva nadležnog za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

Mjera 2: Zaštititi od dalje sječe i antropogenog uticaja još uvijek očuvana područja pod makijom na Jazu

Mjeru je neophodno sprovesti u kontinuitetu od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprave za inspekcijske poslove, Opštine Budva i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

U cilju očuvanja područja pod makijom na Jazu, od strane Inspekcije za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja, redovno kao i na osnovu dojava, prati se stanje u području kako po pitanju antropogenog uticaja tako i po pitanju požara. U ovom izvještajnom periodu nije bilo bespravnih sječa niti požara u područjima pod makijom na Jazu.

Takođe, Inspekcija za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja će pojačati inspekcijski nadzor u periodu koji slijedi.³

Mjera 3: Onemogućiti dalje krčenje kestenove šume u Kotorsko risanskom zalivu

Aktivnosti na realizaciji ove mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Opštine Kotor i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Kestenove šume u Kotorsko - Risanskom zalivu su zaštićene, ne postoji nikakav oblik bespravnih sječa niti krčenja kestenovih šuma na ovom prostoru, ali je prisutna bolest rak kore pitomog kestena, kako na starim stablima tako i na podmladku koji je obiman ali lošeg zdravstvenog stanja.⁴

Mjera 4: Izraditi plan upravljanja za područje Tivatskih solila koji će omogućiti identifikaciju mjera adekvatne zaštite ovog područja

Aktivnosti na realizaciji ove mjere je neophodno sprovesti tokom 2015. godine od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, Agencije za zaštitu životne sredine, Opštine Tivat i Uprave za inspekcijske poslove.

Tivatskim solilima je Rješenjem o upisu u centralni registar zaštićenih objekata prirode za Crnu Goru ("Službeni list Crne Gore", broj 70/08) određena kategorija "posebni (specijalni) rezervat prirode". Na osnovu člana 65 stav 3 Zakona o zaštiti prirode („Službeni list Crne Gore“, br. 51/08, 21/09, 40/11, 62/13, 06/14) Plan upravljanja za strogi i posebni rezervat i strogo zaštićene vrste i staništa donosi Ministarstvo.

Za sada je urađena stručna podloga za Plan upravljanja uz podršku kancelarije UNDP kroz projekat "Jačanje sistema zaštićenih područja".

³ Inspekcija za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja je sugerisala Upravi za šume da u okviru svojih nadležnosti preduzme preventivne mjere na zaštiti od požara.

⁴Zdravstveno stanje kestenovih šuma je nepromijenjeno po pitanju njihove ugroženosti od bolesti raka kore, a posebno je alarmantno što je i podmladak koji je obiman jako podložan ovoj bolesti. Nalazom fito-sanitarne inspekcije, kojim je utvrđena bolest pitomog kestena sugerisana je potreba izrade Studije zaštite područja šume pitomog kestena, kako bi se na pravi način definisale mjere zaštite i onemogućavanja krčenja ove izuzetno vrijedne šume.

Takođe, napominjemo da područje Tivatskih solila, nadležna šumarska inspekcija redovno kontroliše i preduzima mjere iz svoje nadležnosti. U 2015. godini je bilo bespravnih aktivnosti u oblasti lova za što je nadležna inspekcija preduzela zakonom predviđene mjere.

Mjera 5: Sprovoditi intenzivniju kontrolu ribarskih aktivnosti na Skadarskom jezeru i intenzivniju kontrolu restorana i pijaca, u vrijeme lovnih zabrana kako bi se putem tržišta uticalo na smanjenje krivolovnih aktivnosti.

Aktivnosti na realizaciji ove mjere su u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprave za inspeksijske poslove, koji su dužni da neophodne aktivnosti sprovode kontinuirano.

Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima Crne Gore, kao korisnik ribljeg fonda Skadarskog jezera izdaje dozvole za obavljanje ribolova, kao i uspostavlja ribočuvarsku službu koja vrši kontrolu ribarskih aktivnosti na Skadarskom jezeru uz pomoć jednog poljoprivrednog inspektora koji obavlja poslove inspekcije slatkovodnog ribarstva, a koji je u nadležnosti Uprave za inspeksijske poslove.

U nadležnosti poljoprivredne inspekcije (Uprava za inspeksijske poslove) je sprovođenje mjera utvrđenih Zakonom o slatkovodnom ribarstvu i podzakonskim aktima donešenim na osnovu pomenutog Zakona. Pojačan inspeksijski nadzor je u vrijeme ribolovnog zabrana koji na Skadarskom jezeru traje u period 01.03-01.06. za jegulju, a za ostale ribe u periodu 15.03.-01.06.

U izvještajnom periodu od strane poljoprivredne inspekcije izvršene su 73 kontrole, izdato je 15 prekršajnih naloga i 5 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka. Od NN lica oduzeto je i poklonjeno JU "Studentski dom" i Narodnoj kuhinji Hrama Hristovog vaskresenja 74 kg ribe iz krivolova iz Skadarskog jezera.

Mjera 6: Organizovati sistem zaštite od požara na teritoriji Crne Gore, naročito tokom ljetnjih mjeseci

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane Ministarstva unutrašnjih poslova.

Radi adekvatne pripreme za požarnu sezonu u Direktoratu za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova kontinuirano se vrši praćenje analiza dnevnih izvještaja opštinskih službi zaštite i spašavanja, sa aspekta zaštite i spašavanja.

Na osnovu dobijenih podataka opštinskih službi zaštite i spašavanja u izvještajnom periodu (januar-jun 2015.), nije bilo značajnijih požara koji bi mogli uticati na biodiverzitet Crne Gore.

Podsjećamo da u oblasti preventivnog djelovanja na osnovu Zakona o zaštiti i spašavanju (Službeni list Crne Gore, br. 13/2007, 5/2008 i 32/2011) urađeni su Nacionalni plan za zaštitu od požara čiji je sastavni dio Procjena ugroženosti od požara, a

do sada je donešeno i sedam opštinskih planova za zaštitu i spašavanje od požara za teritoriju Glavnog grada i opština: Pljevlja, Herceg Novi, Tivat, Nikšić, Mojkovac i Andrijevica. Urađena je i mapa mogućih ugroženih područja na osnovu iskustava i statističkih podataka iz prethodnih požarnih sezona, kao način preventivnog djelovanja. Takođe, u izvještajnom periodu, predstavnici Direktorata za vanredne situacije održali su brojne sastanke sa predstavnicima opštinskih službi na kojima se raspravljalo o unaprjeđenju kapaciteta službi zaštite u cilju davanja što adekvatnijeg odgovora.

Treba napomenuti i da je u okviru projekta „**Prekogranična zaštita od požara**“, koji finansira Evropska unija u okviru Programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina-Crna Gora, vršena intenzivna priprema za predstojeću požarnu sezonu. Projektom je predviđena nabavka opreme za zaštitu i spašavanje od požara, treninzi i obuke za spasioce i ostale učesnike u sistemu zaštite i spašavanja na teme vezane za zaštitu i spašavanje od požara i smanjenje rizika od katastrofa, prekogranične pokazne vježbe, kampanja informisanja stanovništva o opasnostima koje prijete od požara, te izrada zajedničkog prekograničnog plana zaštite od požara.

Realizacija projekta "**Prekogranična zaštita od požara**", koji finansira Evropska unija u okviru Programa prekogranične saradnje BiH – Crna Gora, počela je 18. decembra 2014. godine i trajeće 24 mjeseca, a obuhvata ukupno 15 opština i to pet u Crnoj Gori i deset u Bosni i Hercegovini.

Mjera 7: Vršiti nadzor nad sprovođenjem aktivnosti iz Godišnjeg programa upravljanja NP „Durmitor“, a tiču se valorizacije ovog nacionalnog parka

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane opštine Žabljak, Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Na godišnje Programe upravljanja nacionalnih parkova saglasnost daje Ministarstvo održivog razvoja i turizma, i isti proizilaze iz Petogodišnjeg Plana upravljanja koji usvaja Vlada Crne Gore. Izvještaji o realizaciji se podnose Ministarstvu održivog razvoja i turizma i Ministarstvo kandiduje Vladi sve što je potrebno za punu realizaciju programa.

Nacionalni park „Durmitor“ u skladu sa svojim godišnjim programom upravljanja sprovodi aktivnosti u cilju realizacije plana valorizacije područja Durmitora.

Služba zaštite i Služba ambijentalne higijene i infrastrukture Nacionalnog parka „Durmitor“ obavile su tokom prvih šest mjeseci 2015. godine, sljedeće aktivnosti koje doprinose valorizaciji ovog nacionalnog parka:

- ✓ Sprovedena je akcija čišćenja na lokalitetima Tare (od velikog mosta do Crnih Poda), sa posebnim akcentom na II logor, Bajovića pećinu, IV logor, Česme, Crna poda, Žugića luka i Radovan luka;
- ✓ Uređene su edukativne i pješačke staze oko Crnog jezera, Crno jezero-Zminje jezero, Zminje jezero-Barno jezero;
- ✓ Postavljeno je dvadeset novih klupa na turističkom lokalitetu kod Crnog jezera i na lokalitetima Durmitora;

- ✓ Postavljeno je deset novih informativnih tabli na lokalitetima u kanjonu Tare i na lokalitetu Durmitora (Savin kuk);
- ✓ Popravljen je mobilijar na prostoru Parka;
- ✓ Izvršeno je pošumljavanje sa ukupno 600 sadnica crnog bora na lokalitetu Crnih poda;
- ✓ Izvršeno je poribljavanje Crnog jezera sa 100kg potočne pastrmke;
- ✓ Jedna od redovnih aktivnosti Službe zaštite je i praćenje kretanja divljači, kao i njihovog kondicionog i zdravstvenog stanja na području Durmitora, u kanjonu Tare i kanjonu Sušice;
- ✓ Pojačana je kontrola od strane nadzornika Parka po pitanju fizičkih promjena na prostoru Parka (bespravna gradnja, bespravna sječa šume i slično);

Mjera 8: Intenzivnije sprovoditi akcije i inspekcijske kontrole usmjerene ka krivolovcima na području Durmitora

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane Uprave za inspekcijske poslove, Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

U periodu od januara do jula 2015. godine, Upravi za inspekcijske poslove je upućeno ukupno 14 prijava o protivpravnim radnjama na području NP "Durmitor", i to:

- Sedam prijava o protivpravnim radnjama upućeno je Upravi za inspekcijske poslove, odsjeku za inspekcijsku zaštitu prostora (tri se odnose na nelegalnu gradnju);
- Pet prijava o protivpravnim radnjama upućeno je Upravi za inspekcijske poslove, odsjeku za turističku inspekciju;
- Dvije prijave o protivpravnim radnjama upućene su Upravi za inspekcijske poslove, odsjeku za inspekciju šumarstva, lovstva i zaštitu bilja.

Sproveden je jedan postupak pred nadležnim Područnim organom za prekršaje po pitanju nedozvoljenog lova, član 16 stav 1 tačka 32 Zakona o nacionalnim parkovima (Službeni list Crne Gore, br. 28/14).

Mjera 9: Izraditi plan valorizacije rijeke Ćehotina koja ima izuzetan potencijal za sportski ribolov

Mjeru je neophodno realizovati tokom 2015. godine, a nadležne institucije su Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Opština Pljevlja.

Vezano za izradu plana valorizacije rijeke Ćehotine, 2007.godine je urađena Ribolovna osnova sliva rijeke Ćehotine, kao planski dokument unaprjeđenja, zaštite i racionalnog korišćenja ribljeg fonda.

Skupština opštine Pljevlja usvojila je Lokalni akcioni plan za biodiverzitet opštine Pljevlja u martu 2011.godine, u kojem je jedan od ciljeva povećanje ribljeg fonda u rijeci Ćehotini. Za ostvarivanje cilja povećanja ribljeg fonda sprovedene su sljedeće aktivnosti:

- ✚ Nastavljeno je sa implementacijom Strateškog master plana za kanalizaciju i otpadne vode. U toku su aktivnosti oko izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanizacionog kolektora u dužini od 5,4 km (glavnog gradskog kolektora), a projektom je obuhvaćeno i uređenje korita rijeke Čehotine u dužini oko 4,5km.
- ✚ Ispitivanje kvaliteta voda Čehotine i Vezišnice
- ✚ Vršiti se povremeno poribljavanje rijeke i jezera sa potočnom pastrmkom. Uređenje ribarskih staza u reviru i uz Otilovičko jezero.
- ✚ Urađen je projekat postrojenja za prečišćavanje svih otpadnih voda iz TE „Pljevlja“
- ✚ Vezano za rješavanje problema otpadnih voda Rudnika uglja- u toku je izrada projekta prečišćavanja voda od odvodnjavanja PK Potrlica.

Mjera 10: Finalizovati studiju zaštite Regionalnog parka Komovi i uspostaviti funkcionalnu upravljačku strukturu

Mjeru je neophodno realizovati tokom 2015. godine, a nadležne institucije su Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Glavni grad Podgorica, Opština Kolašin i Opština Andrijevica.

Skupština Glavnog grada je u februaru 2015.godine usvojila Odluku o proglašenju Regionalnog parka „Komovi“ za teritoriju Glavnog grada Podgorice. Navedenim dokumentom za upravljača Regionalnog parka određen je Glavni grad Podgorica-Sekretarijat za planiranje i uređenje prostora i zaštitu životne sredine, do donošenja akta o osnivanju privrednog društva. U toku je izrada plana upravljanja ovim zaštićenim prirodnim dobrom.

Opština Kolašin je izradila Nacrt odluke o uspostavljanju regionalnog parka “Komovi” i poslala je Ministarstvu održivog razvoja i turizma na saglasnost. Ista Odluka je poslata Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja na mišljenje. Nakon usvajanja ove Odluke u lokalnom parlamentu, u saradnji sa Glavnim gradom Podgorica i opštinom Andrijevica, posredstvom UNDP iz Podgorice, radiće se na uspostavljanju upravljačkih struktura parka.

Mjera 11: Pripremiti Uredbu o uspostavljanju ekološke mreže

Mjeru je neophodno realizovati tokom 2015.godine, a nadležna institucija je Ministarstvo održivog razvoja i turizma.

Vlada Crne Gore je na predlog Ministarstva održivog razvoja i turizma na sjednici od 04.juna 2015.godine usvojila Informaciju o statusu Emerald područja u Crnoj Gori. Zaključkom Vlade Crne Gore, Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Agencija za zaštitu životne sredine su zadužene da realizuju aktivnosti na revalidaciji potencijalnih Emerald područja, pripreme prateću dokumentaciju, elaborate, studije zaštite sa precizno utvrđenim granicama. Takođe, Ministarstvo održivog razvoja i turizma je zaduženo da pripremi akt o proglašenju Emerald područja.

Mjera 12: Ojačati kapacitete inspeksijskih službi i čuvarskih službi kako u pogledu tehničke opremljenosti tako i u pogledu kadrovskih kapaciteta.

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane Uprave za inspeksijske poslove i Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima.

Službe zaštite u nacionalnim parkovima kadrovski su ojačane sa 5 radnika u NP „Durmitor“, 5 u NP „Skadarsko jezero“, 5 u NP „Lovćen“ i 3 radnika u NP „Prokletije“, koji su nakon završene obuke u Policijskoj akademiji u Danilovgradu i položenog stručnog ispita, dobili Rješenja kojima se odobrava vršenje poslova fizičke zaštite.

Takođe, u izvještajnom periodu ojačana je Uprava za inspeksijske poslove. Naime, primljena su 2 inspektora za poljoprivredu, za Glavni grad Podgoricu i za opštine Berane, Plav, Rožaje i Andrijevica.

Kada je u pitanju ekološka inspekcija, pored postojećih 7 ekoloških inspektora, sistematizacijom Uprave za inspeksijske poslove je predviđeno još jedno radno mjesto za inspektora (hemičar), ali još uvijek je nepopunjeno.

Mjera 13: Povećati % nacionalno zaštićenih prirodnih dobara sa 9,047% na 10% teritorije.

Mjeru je neophodno realizovati tokom 2015. godine, a nadležne institucije su Ministarstvo održivog razvoja i turizma i lokalne samouprave.

U toku izvještajnog perioda, finalizovan je proces proglašenja prvog regionalnog parka u Crnoj Gori – Regionalni park “Piva” čime se doprinijelo povećanju procenta teritorije Crne Gore pod zaštitom.

„Nacionalna mreža zaštićenih područja trenutno pokriva 1763,62 km² ili 12.768% teritorije Crne Gore, od čega se najveći dio (1012 km² ha ili 7,327%) sastoji od pet nacionalnih parkova: „Durmitor“, „Skadarsko jezero“, „Lovćen“, „Biogradska gora“ i „Prokletije“. Preostali dio čini više od 40 zaštićenih područja u okviru sljedećih kategorija: spomenik prirode, regionalni park, područja posebnih prirodnih karakteristika (opšti i posebni) rezervati.“⁵

Mjera 14: Proglasiti prvo zaštićeno područje u moru, te nakon toga zaštititi najmanje 10% obalnog područja

Mjeru je neophodno realizovati tokom 2015. i 2016. godine, a nadležne institucije su Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine i lokalne samouprave.

Agencija za zaštitu životne sredine je izradila "Studiju izvodljivosti i dogovoreni plan za uspostavljanje morskog zaštićenog područja Platomuni". Studija je dostavljena Ministarstvu održivog razvoja i turizma na mišljenje i u toku je konsultativni proces o mogućnostima proglašenja prvog morskog zaštićenog područja "Platomuni".

⁵ Izvor: Informacija o stanju životne sredine Crne Gore za 2014.godinu, str. 104.

Mjera 15: Utvrditi metodologije za procjenu brojnosti populacija divljači angažovanjem stručnih organizacija i pojedinaca iz odgovarajućih stručnih oblasti (ornitolog, mamolog i dr)

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Predlogom Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o divljači i lovstvu, predviđeno je da Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja propiše predmetnu metodologiju, odnosno metodologija za procjenu brojnosti populacija divljači biće definisana podzakonskim aktom.

U međuvremenu, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je pripremiło Nacrt predmetne metodologije.

Mjera 16: Formirati banke gena biljnih i životinjskih vrsta koje su rijetke, zaštićene i kojima prijete izumiranje.

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

U izvještajnom periodu nijesu sprovedene aktivnosti u cilju realizacije navedene mjere.

Mjera 17: Izgraditi neophodnu infrastrukturu za adekvatnu zaštitu biodiverziteta koja se odnosi na izgradnju zoo vrta i azila po standardima i uslovima koji će na adekvatan način riješiti problem nelegalnih i neuslovnih privatnih zoo vrtova, kao i zbrinjavanja oduzetih životinja

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Agencije za zaštitu životne sredine.

Agencija za zaštitu životne sredine je pripremila projektni predlog koji se odnosi na izgradnju azila za zbrinjavanje oduzetih životinja koje se drže na nepropisan način. Projektni predlog je predstavljen određenim potencijalnim donatorima, ali još uvijek se nije našla mogućnost za finansiranje navedenog.

Mjera 18: Zaustaviti devastaciju prirodnih staništa i vrsta u području Velike plaže i njenog zaleđa

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Uprave za inspeksijske poslove i opštine Ulcinj.

Ekološka inspekcija je 30.aprila 2015.godine izvršila inspeksijski nadzor nad Javnim preduzećem za upravljanje morskim dobrom u cilju kontrole izvođenja radova i aktivnosti na zaštiti i rehabilitaciji pješčanih dina na području Velike plaže. Aktivnosti su sprovedene na osnovu Rješenja Agencije za zaštitu životne sredine, broj 02-UPI-1093/4 od 07.08.2014.godine. Ekološka inspekcija je 18.juna 2015.godine izvršila kontrolni inspeksijski nadzor i tom prilikom konstatovala da su predmetni radovi završeni,

postavljena je ograda, tri informativne table i dvije pasarele u cilju zaštite pješčanih dina na navedenoj lokaciji.

Takođe, prisutan je pojačan inspekcijski nadzor od strane Inspekcije za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja, u saradnji sa korisnikom lovišta JP "Ulcinj,, i Centrom bezbjednosti, Ulcinj kako bi se spriječile nelegalne aktivnosti u ovoj oblasti.

Mjera 19: Eliminirati divlje deponije i trajno riješiti problem odlaganja otpada u području Velike plaže i njenog zaleđa

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane opštine Ulcinj.

Opština Ulcinj kontinuirano radi na eliminaciji divljih deponija na čitavoj teritoriji.

Mjera 20: Regulirati i u najvećoj mjeri smanjiti lovni pritisak u području Velike plaže i njenog zaleđa kroz evidentiranje registrovanih lovaca i sankcionisanje krivolova i prodaje u skladu s mjerama navedenim u relevantnim konvencijama (CITES, AEWA, Direktiva o pticama, Bonska konvencija o migratornim vrstama), kao i domaćem zakonodavstvu

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Opštine Ulcinj, Uprave za inspekcijske poslove i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Lovištem Ulcinj gazduje Korisnik lovišta, JP za uzgoj, zaštitu i lov divljači "Ulcinj" čiji je osnivač opština Ulcinj. Lovištem gazduje po Lovnoj osnovi važećoj za period 2012-2022 godine. Korisnik Lovišta JP "Ulcinj,, opremljen za gazdovanje ovim Lovištem i za njegovu adekvatnu zaštitu. Takođe, ima urađenu potrebnu dokumentaciju za korišćenje lovišta. U prethodnom periodu bilo je nekoliko slučajeva sankcionisanja lica zatečenih u krivolovu i nedozvoljenoj prodaji divljači.

Posebna pažnja je posvećena zaštiti prostora Solane gdje je u saradnji sa stečajnom upravom obezbijeđen svakodnevni pristup, kontrola i zaštita ovog značajnog prostora od strane Inspekcije za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja.

Mjera 21: S obzirom na stepen degradacije Male plaže i nemogućnost restauracije, razmotriti prijedlog skidanja statusa zaštite

Mjeru je neophodno realizovati u 2014. godini, a nadležne za realizaciju su Opština Ulcinj i Agencija za zaštitu životne sredine.

Trenutno se radi na pronalaženju mogućnosti za pokretanje postupka revizije statusa Male Plaže.

Mjera 22: Uspostavljanje lovne šeme i konsultacija s odgovornim lovačkim društvom u cilju kontrole i očuvanja ptičjeg fonda na Krnovu

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane lokalne samouprave, Uprave za inspekcijske poslove i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Krnovom gazduje Korisnik lovišta Lovačka organizacija „dr Zoran Kesler“ iz Nikšića. Lovištem se gazduje na osnovu Lovne osnove koja je donešena i usvojena sa periodom važenja od 2014. do 2024. godine. Korisnik lovišta ima organizovanu lovočuvarsku službu koja redovno obilazi i vrši kontrolu na ovoj lokaciji.

Obezbijeđeno je redovno kontrolisanje i izvještavanje po pitanju ove aktivnosti od strane nadležnog inspektora za lovstvo. U prethodnom periodu nije bilo slučajeva krivolova na ovom prostoru.

Mjera 23: Umanjiti proces dalje eutrofikacije Skadarskog jezera

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Opštine Bar, Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima, Prijestonice Cetinje i Agencije za zaštitu životne sredine.

Tokom 2013. godine, Stručna služba Javnog preduzeća za nacionalne parkove započela je praćenje procesa bujanja močvarne vegetacije duž sjeverne obale Skadarskog jezera. Time je započet dugoročni monitoring. Praćenja mjernih parametara vrše se periodično, svake druge ili treće godine. Planom upravljanja NP „Skadarsko jezero“ ova aktivnost nije uvrštena za 2015. godinu. Dosadašnji nalazi pokazuju da je proces bujanja močvarne vegetacije izražen, naročito u zoni Manastirske tapije.

Mjera 24: Izraditi plan gazdovanja, upravljanja i zaštite ribljeg fonda za Skadarsko jezero kroz izradu Ribarske osnove

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima.

Planom upravljanja Nacionalnog parka “Skadarsko jezero” 2016. – 2020. definisane su mjere zaštite i upravljanje ribljim fondom Skadarskog jezera.

U skladu sa članom 13 Zakona o slatkovodnom ribarstvu (Službeni list Crne Gore, br. 11/07) Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je u obavezi da u saradnji sa naučnom ustanovom donosi ribolovnu osnovu za pojedine ribolovne vode, pa tako i za Skadarsko jezero. Ribolovna osnova za Skadarsko jezero nije donešena. Međutim, kroz projekat “Zaštita i održivo upravljanje basenima Skadarskog, Ohridskog i Prespanskog jezera”, koji sprovodi GIZ, urađena je jedna godina istraživanja stanja ribljeg fonda na Skadarskom jezero (u toku je druga godina istraživanja). Kako će se projekat nastaviti još jednu godinu, tako će i pomenuta istraživanja nastaviti da se odvijaju. Postoji mogućnost izrade ribolovne osnove kroz navedeni projekat, ali tek nakon što se završe predviđena istraživanja.

Mjera 25: Uspostavljanje održivog modela eksploatacije šumskog bogatstva na Ljubišnji kroz striktno pridržavanje koncesionih ugovora i intenzivniju kontrolu sječe šuma. Buduće koncesije dozvoliti samo pod uslovima održivog korišćenja šumskog fonda, tako da se može uspješno oporaviti i obnoviti od sječe.

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti u kontinuitetu od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprave za šume i Uprave za inspekcijske poslove.

Prostor Ljubišnje ima urednu, važeću plansku dokumentaciju po kojoj se vrši koncesiono korišćenje šuma od strane Koncesinara „Vektra Jakić“, Pljevlja. Poštovanjem planske dokumentacije, obezbijeđen je kontinuitet gazdovanja na prostoru Ljubišnje.

Svi radovi u okviru Gazdinske jedinice se izvode u skladu sa odredbama važećeg Programa gazdovanja šumama.

Obezbijeđeno je održivo korišćenje šuma na ovom prostoru i uz stalne inspekcijske kontrole nadležnog inspektora za šumarstvo.

Mjera 26: Sprječavanje nekontrolisanog lova i intenzivnija kontrola na Ljubišnji

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano, od strane Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Agencije za zaštitu životne sredine i Uprave za šume.

Prostor Ljubišnje je ustanovljen i proglašen kao Lovište posebne namjene kojim upravlja i gazduje Uprava za šume, Pljevlja. Obezbijeđena je potrebna planska dokumentacija i lovočuvarska služba koja je organizovana u sklopu službe čuvanja šuma. Prisutan je stalan i pojačan nadzor inspekcije za lovstvo.

U prethodnom periodu nije bilo slučajeva krivolova na ovom prostoru.

Mjera 27: Unaprijediti zakonski okvir za zaštitu biodiverziteta i uskladiti kategorizaciju zaštićenih područja na nacionalnom nivou s IUCN kategorizacijom.

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti u periodu 2014.-2015.godina, a nadležno za realizaciju mjere je Ministarstvo održivog razvoja i turizma.

U cilju daljeg unaprjeđenja zakonskog okvira za zaštitu biodiverziteta, u toku je izrada novog Zakona o zaštiti prirode (završena javna rasprava), kao i revizija Nacionalne strategije biodiverziteta (završena javna rasprava). Planirano je da pomenuti Zakon i Strategija budu usvojeni do kraja 2015. godine.

Mjera 28: Unaprijediti sistem upravljanja zaštićenim područjima kroz određivanje upravljača za zaštićena područja po svim kategorijama zaštite i kroz izradu planova upravljanja za zaštićena područja

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima, Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom i lokalnih samouprava.

Kao spomenici prirode na teritoriji Prijestonice Cetinje, izdvojeni su speleološki sistemi Cetinjske, Lipske i Obodske pećine, kao i jama Duboki do u Njegušima, čija zaštita podrazumijeva i adekvatno uređivanje za pristup i posjete turista. U cilju valorizacije Lipske pećine u turističke svrhe određen je za upravljača Sekretarijat za planiranje i uređenje prostora i zaštitu životne sredine. Urađen je Petogodišnji Plan upravljanja Lipskom pećinom („Službeni list Crne Gore–Opštinski propisi“, br. 19/13). Zaštićeno prirodno dobro „Lipska pećina“ je dato na upravljanje i korišćenje putem privatno-javnog partnerstva turističkom preduzeću „Lipska pećina“ d.o.o. ugovorom br. 01-031/13-1472 od 09.09.2013. godine.

U opštini Kolašin, usvojena je inicijativa za proglašenje spomenika prirode “Torna i Gradišta”. Postoje inicijative za proglašenje još nekoliko spomenika prirode. Za sada je organizovano upravljanje u okviru spomenika prirode “Botanička bašta planinske flore Dulovine”, koja je u privatnom vlasništvu porodice Vinček.

Odlukom o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra spomenik prirode “Gornjepoljski vir” za upravljača ovog zaštićenog prirodnog dobra određen je Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine Opštine Nikšić.

Za ostala dva zaštićena objekta prirode u opštini Nikšić, park-šumu Trebjesa i Arboretum u Grahovu, Skupština opštine Nikšić, na sjednici održanoj 31.03.2003. godine, donijela je Odluku o formiranju Odbora za zaštitu pomenutih objekata, kao posebnih tijela. Shodno važećim zakonima, u narednom periodu formiraće se upravljači za ova zaštićena prirodna dobra.

Skupština Opštine Šavnik je na sjednici održanoj 29.05.2015.godine donijela Odluku o određivanju upravljača spomenika prirode „Kanjon Nevidio“.

Opština Herceg Novi je u skladu sa prostornom planskom dokumentacijom i važećom zakonskom regulativom, angažovala Agenciju za zaštitu životne sredine-Sektor za zaštitu prirode, koji je izradio Studiju zaštite Savinske Dubrave-kao zaštićenog prirodnog dobra „Predio izuzetnih odlika Savinska Dubrava“.

Studija je završena i urađen je *Predlog akta o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra: Predio izuzetnih odlika „Savinska Dubrava“* koji treba da se uputi na skupštinsko usvajanje, i u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode, imenuje upravljač koji još nije definisan i donese plan upravljanja zaštićenog dobra za period od 5 godina.

Po planskoj dokumentaciji, ista procedura se očekuje za Regionalni park „Orjen“. Naime, opština još nije izradila Studiju zaštite, a upravljač je Agencija „Orjen“.

Na teritoriji opštine Bar zaštićena su sljedeća područja kao rezervati prirodnog predjela: plaža Veliki pijesak, plaža Topolica, plaža Sutomore, plaža Čanj, plaža Pećin i poluostrvo Ratac sa Žukotrlicom. Ova područja se nalaze u zoni koja je povjerena na upravljanje Javnim preduzeću za upravljanje morskim dobrom.

Kao spomenici prirode zaštićeni su: zajednica bora munike na Rumiji, stablo stare masline na Mirovici i Park dvorca na Topolici. Javno preduzeće »Kulturni centar« upravlja sa dva prirodna dobra (Stara maslina i Park dvorac).

Na teritoriji opštine Tivat zaštićena su sljedeća područja:

- plaža Pržna - Rješenjem o zaštiti objekata prirode („Službeni list SRCG“, br. 30/68, br 01-959) određena je kategorija “rezervat prirodnog predjela”;

- Tivatska Solila - Rješenjem o upisu u centralni registar zaštićenih objekata prirode za Crnu Goru (“Službeni list Crne Gore”, br. 70/08) određena je kategorija “posebni (specijalni) rezervat prirode”;

- Veliki gradski park – kojem je Rješenjem o zaštiti objekata prirode („Službeni list SRCG“, br. 30/68) određena kategorija “hortikulturni objekat”. U 2014. godini izvršena je revizija statusa, kategorije i režima zaštite zaštićenog prirodnog dobra.

Odlukom o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra Veliki gradski park u Tivtu („Službeni list Crne Gore – opštinski propisi“, broj 04/15) Velikom gradskom parku je određena vrsta spomenik prirode, III kategorija – značajno zaštićeno prirodno dobro lokalnog značaja, jedna zona zaštite sa režimom zaštite II stepena, koju ograničavaju njegove administrativne granice, a za upravljača ovog zaštićenog prirodnog dobra je imenovano preduzeće „Komunalno“ d.o.o. iz Tivta. Za Veliki gradski park u toku je izrada Plana upravljanja.

Napomena: Aktivnosti na uspostavljanju Regionalnog parka Komovi date su u okviru mjere 10 u ovom poglavlju.

Planina Ljubišnja je predložena za Regionalni park, a Gradski park u kategoriju spomenika prirode. Za formiranje Regionalnog parka Ljubišnja i za Gradski park kao spomenik prirode, u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode, neophodno je uraditi Studiju zaštite, a aktom o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra imenovaće se upravljač.

Kada je riječ o *zaštićenim područjima u zoni morskog dobra*, Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom je određeno za upravljača svim zaštićenim područjima u zoni morskog dobra donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode („SL Crne Gore“ br. 62/13).

U zoni morskog dobra, osim Specijalnog rezervata "Tivatska solila", nalazi se i 21 zaštićena plaža sa kategorijom "rezervat prirodnog predjela" proglašeni Rješenjem iz 1968. godine. Imajući u vidu da za ova zaštićena područja u proteklom periodu nije bio određen upravljač, kao i da se njihovo stanje značajno izmjenilo poslednjih 50 godina, te da kategorizacija zaštite nije usklađena sa odredbama Zakona o zaštiti prirode, prije izrade planova upravljanja neophodno je izraditi Studije zaštite kojima bi se izvršila revizija statusa, odredile granice i mjere zaštite za svako pojedinačno zaštićeno područje u zoni morskog dobra.

U tom cilju, Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom je pripremio "*Akcionni plan za reviziju zaštićenih područja u zoni morskog dobra*" koji je dostavljen Ministarstvu održivog razvoja i turizma u novembru 2014. godine i na osnovu kojeg su Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine i Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom dogovorili izradu Studija zaštite za 8 zaštićenih plaža tokom 2015. godine. Nakon izvršene revizije, Javno preduzeće će pristupiti izradi Planova upravljanja za ova zaštićena područja.

Kada je riječ o nacionalnim parkovima, sistem upravljanja zaštićenim područjima u nacionalnim parkovima funkcioniše na način što područjima upravlja Javno preduzeće za nacionalne parkove koje u svom sastavu ima 5 organizacionih jedinica. Tokom prve polovine 2015. godine radilo se na izradi Planova upravljanja za sve nacionalne parkove, za period 2016-2020., na osnovu kojih će se donositi godišnji Programi upravljanja. Planovi su prošli javne rasprave.

Mjera 29: Nastaviti istraživanja flore i faune Crne Gore, u skladu sa metodologijom i praksom koja se primjenjuje u EU

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Javnog preduzeća za nacionalne parkove, Agencije za zaštitu životne sredine i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

U 2015. godini nastavljeno je sa realizacijom Programa istraživanja (monitoringa) na određenim lokacijama, ali u značajno smanjenom obimu u odnosu na prethodne godine, zbog administrativnih poteškoća obezbjeđivanja sredstava za realizaciju programa praćenja stanja biodiverziteta u sklopu realizacije praćenja stanja životne sredine.

Planom upravljanja nacionalnim parkovima za 2015. godinu predviđena su istraživanja flore i faune u svim nacionalnim parkovima. Istraživanja su uglavnom u drugoj polovini godine. U ovom izvještajnom periodu sprovedeno je sljedeće:

- ✓ Nastavljena su istraživanja nacionalno i međunarodno zaštićene vrste *Marsilea quadrifolia*;
- ✓ Odrađen je zimski i prolječni cenzus slijepih miševa u NP „Skadarsko jezero“;
- ✓ Odrađeni su tereni vezani za program oporavka balkanskog risa (*Linx lunx balkanicus*) u Nacionalnom parku „Prokletije“.

Mjera 30: Izraditi vegetacijske karte staništa

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Agencije za zaštitu životne sredine, Javnog preduzeća za nacionalne parkove, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva održivog razvoja i turizma i Uprave za šume.

U okviru pilot projekta „Poboljšanje baze šumsko-ekoloških podataka za održivo gazdovanje šumama i zaštitu šumskih vrsta u Crnoj Gori“ kojeg podržava Njemačka fondacija za zaštitu životne sredine, definisaće se metodologija za mapiranje šumskih staništa. Ovo je druga godina realizacije projekta koji obuhvata detaljni opis šumskih staništa i potencijalnih prirodnih šumskih zajednica, sažetih u formi reprezentativnih modela (za sada na području GJ-ca Bjelasica i Štitovo).

Druga faza projekta koja je počela početkom juna 2015. godine iskoristiće se da se pomoću geostatističkog regresivnog pristupa od postojećih mapa sa malim razmjerom dobiju sekundarne informacije o klimi i terenu, obuhvatajući sva šumska staništa.

U direktnoj vezi sa navedenim istraživanjima šumskih sastojina, izvršiće se mapiranje vegetacije. Završetak projekta se očekuje krajem 2015. godine.

Mjera 31: Pritoke rijeke Lim:

- **Sprovesti mjere unaprjeđenja kao što su poribljavanje, zaštita od posljedica erozionih voda i izrada salmonidnih objekata i uzgajališta.**
- **Predlaže se uvođenje zabrane ulova u svim devastiranim staništima u trajanju od najmanje jedne ili više godina za: lipljena (*Thymallus thymallus*), blatnjaču (*Salmo labrax*), mladicu (*Hucho hucho*) i štuku (*Esox lucius*).**
- **Svi radovi na eksploataciji šljunka i pijeska se moraju izvoditi tako da ne izazivaju značajne izmjene morfoloških karakteristika korita Lima i pritoka, u potpunosti zabraniti svako ugrožavanje stabilnosti korita rijeke.**
- **Transport i eksploatacija riječnog nanosa iz korita rijeke Lim moraju biti vršeni tako da se onemogući bilo kakav negativan uticaj na kvalitet i ostale karakteristike rječne vode, što se može negativno odraziti na grupe vodenih organizama.**
- **Spriječiti nesavjesno eksploatisanje šumskog ekosistema**

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, a nadležni za sprovođenje su Uprava za inspekcijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Ministarstvo održivog razvoja i turizma.

Sprovođenje mjera poribljavanja je obaveza korisnika ribljeg fonda, s tim što se moraju pridržavati odredbi člana 40 Zakona o slakovodnom ribarstvu, kao i preporuka iz Ribolovne osnove sliva rijeke Lim, koja je donešena 2006. godine. Izrada salmonidnih objekata i uzgajališta zavisi od interesovanja potencijalnih uzgajivača, i u tom slučaju je potrebno ispuniti uslove koji su predviđeni članovima 22 i 23 Zakona o slakovodnom ribarstvu.

Što se tiče zabrane ulova pojedinih ribljih vrsta, ona je predložena predmetnom ribolovnom osnovom i u skladu sa tim su pojedine pritoke Lima, kao i njihovi djelovi zaštićeni zabranom lova ili pak zaštićeni u smislu puštanja ulovljene ribe (po sistemu uhvati pa pusti). Navedene zabrane su definisane u dijelu LOVOSTAJ Naredbe o ribolovnim zabranama, ograničenjima i mjerama za zaštitu ribljeg fonda ("Službeni list Crne Gore", br 16/14).

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je ugovorom br. 325-46/14-31 od 01.06.2014.godine ovlastilo SRK "Sinjavac" iz Bijelog Polja i ugovorom br. 325-46/14-33 od 02.06.2014. SRK "Plavsko jezero" iz Plava da gazduju ribljim fondom u rijeci Lim. U izvještajnom periodu samo su ribočuvari SRK "Plavsko jezero" zapisnički konstatovali jednu nepravilnost i inspektor je podnio 1 prekršajni nalog.

Svi radovi u koritu rijeke Lim se izvode u skladu sa datim koncesijama i pod nadzorom inspekcije, a odnose se na radove koncesionara u cilju sanacije korita i eksploatacije. Pritoke Lima nijesu obuhvaćene eksploatacijom, već se povremeno prema potrebi sprovode mjere zaštite od poplava.

U slivu rijeke Lim, šumama u državnom i privatnom vlasništvu gazduje Uprava za šume, odnosno PJ Berane, za šume na teritoriji opštine Berane i Petnjice, a PJ Andrijevića za šume na teritoriji opštine Andrijevića. Gazdovanje šumama vrši se na osnovu važećih programa gazdovanja koji su urađeni sa svaku gazdinsku jedinicu.

Mjera 32: Murinska rijeka

Adekvatna zaštita vlažnih staništa sa vrstama *Alnus spp.* i zaštita indikatorske vrste gljiva na nacionalnom nivou

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano, a nadležni za sprovođenje su Uprava za inspekcijske poslove, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Ministarstvo održivog razvoja i turizma.

U skladu sa mogućnostima i raspoloživim kapacitetima, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima sprovodi adekvatnu zaštitu vlažnih staništa i određenih indikatorskih vrsta, kao i sprovodi aktivnosti na sprječavanju eksploatacije šumskih ekosistema.

Mjera 33: Skadarsko jezero:

- *Predlaže se za vrstu *Salmo farioides* stroga zabrana svih komercijalnih aktivnosti i ilegalnog ribarstva pogotovo na Rijeci Crnojevića (Obodska rijeka i Orahovštica). Sportski ribolov se može dozvoliti u određenoj mjeri.*
- *Za vrstu *Salmo marmoratus* neophodno je sprovesti strogu kontrolu ilegalnog ribolova u periodu proljećnog mriješćenja.*
- *Zakonom o divljači i lovstvu trajno zabraniti lov vidre*
- *Napraviti Planove upravljanja sa Akcionim planovima (AP) za svaku pojedinačnu biljnu vrstu i habitat koje su bile predložene za praćenje – monitoring.*
- *Vrstu *Caldesia parnassifolia* uključiti na listu nacionalno zaštićenih vrsta.*
- *Planskim i programskim dokumentima potrebno je planirati kontinuirano praćenje lovora i lovorovih zajednica, kako na ostrvima, tako i na svim područjima gdje se lovor javlja.*
- *U cilju zaštite lovorovih šuma, unaprijediti fizičku zaštitu ostrva čestim kontrolama ostrva, a posebno ostrva obraslim lovorovom šumom.*
- *Kontrola eutrofikacije i rješavanje pitanja otpadnih voda.*
- *Unapređenje i nastavak monitoring aktivnosti za vrste gmizavaca i vodozemaca.*
- *Redovno godišnje održavanje postavljenih platformi za gniježđenje pelikana, koji su posebno osjetljivi na fluktuacije nivoa vode jezera.*
- *Označavanje rezervata (vidljivim) plutajućim bovama koje označavaju blizinu kolonije i zonu zabrane ulaska takođe treba uzeti u obzir.*
- *Izrada monitoringa protokola za istraživanje pelikana.*
- *Donijeti Odluku o unošenju u privredne i sportske ribolovne dozvole zabrane bacanja mreža i bubnjeva ispod mostova, u blizini kanala i na ušćima pritoka gdje je uočena vidra.*

- **Postaviti saobraćajni znak na kome se vozači obaveštavaju da prolaze kroz područje na kome boravi vidra i da su u obavezi da prilagode vožnju odnosno smanje brzinu.**

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovođeno, a nadležni za sprovođenje su Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprava za inspekcijske poslove.

-Vezano za vrstu *Salmo farioides*, sprovodi se zabrana shodno Naredbi o ribolovnim zabranama, ograničenjima i mjerama za zaštitu ribljeg fonda (Službeni list Crne Gore, br.17/15). Po mišljenju Stručne službe Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima, potrebno je donijeti Odluku kojom bi se zabranio i sportski ribolov ove vrste na Rijeci Crnojevića (Obodska rijeka i Orahovštica).

-Kada je u pitanju *Salmo marmoratus*, sprovodi se kontrola shodno Naredbi o ribolovnim zabranama, ograničenjima i mjerama za zaštitu ribljeg fonda (Službeni list Crne Gore, br.17/15)

-Vidra se nalazi na listi nacionalno zaštićenih životinjskih vrsta (Službeni list RCG, br. 76/06.). U Zakonu o divljači i lovstvu („Službeni list Crne Gore“, broj 52/08), kao i u izmjenama i dopunama Zakona o divljači i lovstvu („Službeni list Crne Gore“, br. 48/15) među trajno zabranjenim lovnim vrstama nije navedena vidra.

-Urađeni su Nacrti Planova upravljanja nacionalnim parkovima (2016-2020), koji obrađuju i segment „Flora – vegetacija“ i definišu mjere i aktivnosti, sa akcentom na nacionalno i međunarodno zaštićene vrste i habitate.

-Vrsta *Caldesia parnassifolia* je praćena od strane stručnog saradnika za zaštitu flore u Javnom preduzeću za upravljanje nacionalnim parkovima. U vezi sa tim se svake godine ažurira baza podataka i kompletira florna lista. Močvarna biljka *Caldesia parnassifolia* je vrsta koja se po međunarodnim kategorijama zaštite definiše kao kritično ugrožena (CR) i nalazi se na Listi Konvencije o zaštiti evropskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bern, 1979) i na spisku vrsta Habitat direktive (1992. Anex II, IVb). U našoj zemlji je otkrivena tek 2007., na lokalitetu Crni žar, Skadarsko jezero, nakon što je objavljena dopunjena nacionalna lista zakonom zaštićenih vrsta (Službeni list RCG, br. 76/2006.). Ranije je predloženo da se ova biljna vrsta nacionalno zaštiti.

-Lovor i lovorove zajednice su uključene u plansku i programsku dokumentaciju.

-Služba zaštite Nacionalnog parka “Skadarsko jezero” (čuvarska služba) u okviru svojih redovnih aktivnosti kontrole prostora nacionalnog parka, vrši nadzor i sprječavanje ilegalnih radnji na lokalitetima sa lovorom.

-Stručna služba Javnog preduzeća za nacionalne parkove indirektno prati proces eutrofikacije kroz ustanovljeni monitoring bujanja močvarne vegetacije i plavnih šuma duž sjeverne obale jezera.

-Ne obavlja se monitoring gmizavaca i vodozemaca od strane službi Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima.

-Postavljene su platforme za gniježđenje pelikana i redovno se održavaju.

-Rezervati na Skadarskom jezeru su obilježeni plutajućim bovama.

-Urađen je protokol monitoringa za istraživanje pelikana.

-U privrednim i ribolovnim dozvolama postoji odredba o zabrani bacanja mreža i bubnjeva ispod mostova, u blizini kanala i na ušćima pritoka gdje je uočena vidra.

-Na mjestu Tanki rt iz oba smjera je postavljen znak upozorenja za vozače da se u blizini nalazi stanište vidre, i da su u obavezi da na tom mjestu prilagode vožnju i brzinu.

***Mjera 34: Kanjon rijeke Morače:
Strogo sankcionisati ribolov nedozvoljenim sredstvima***

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, a nadležni za sprovođenje su Uprava za inspekcijske poslove i Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Shodno ugovoru br. 325-46/14-35 od 01.06.2014. sklopljenom između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i SRFK kluba "Budućnost" i ugovorom br. 325-34/15-2 od 09.04.2015. sklopljenim između Ministarstva poljoprivrede i d.o.o MANIRO, ribljim fondom u rijeci Morači gazduju ova 2 kluba. Zakon o slatkovodnom ribarstvu predviđa da ribočuvarska služba o svakoj nepravilnosti sačini zapisnik i obavijesti nadležnog inspektora. U izvještajnom periodu nije bilo nepravilnosti, niti je bilo izlova ribe nedozvoljenim sredstvima.

***Mjera 35: Kanjon rijeke Komarnice:
Neophodno je zabraniti neadekvatnu i nekontrolisanu sječu šume na ovom prostoru kao i eksploataciju šumskih plodova.***

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, a nadležni za sprovođenje su Uprava za inspekcijske poslove, Uprava za šume i Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja.

U kanjonu rijeke Komarnice nije bilo nekontrolisanih sječa u izvještajnom periodu. Sječa šume se vrši u vrlo malim količinama, kontrolisano i isključivo za potrebe lokalnog stanovništva za ogrijevom, u skladu sa Programom gazdovanja šumama.

***Mjera 36: Kanjon rijeke Mrtvice:
Adekvatna zaštita termofilnih listopadnih šuma
Zabrana sakupljanja vrste gljive Amanita caesarea
Zaštita vrste gljive Choogomphus helveticus nacionalnom legislativom
Adekvatna zaštita šuma***

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, a nadležni za sprovođenje su Uprava za inspekcijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za šume i Agencija za zaštitu životne sredine.

Termofilne šume u kanjonu Mrvice nijesu ugrožene. Prisutan je redovan inspekcijski nadzor na ovom prostoru.

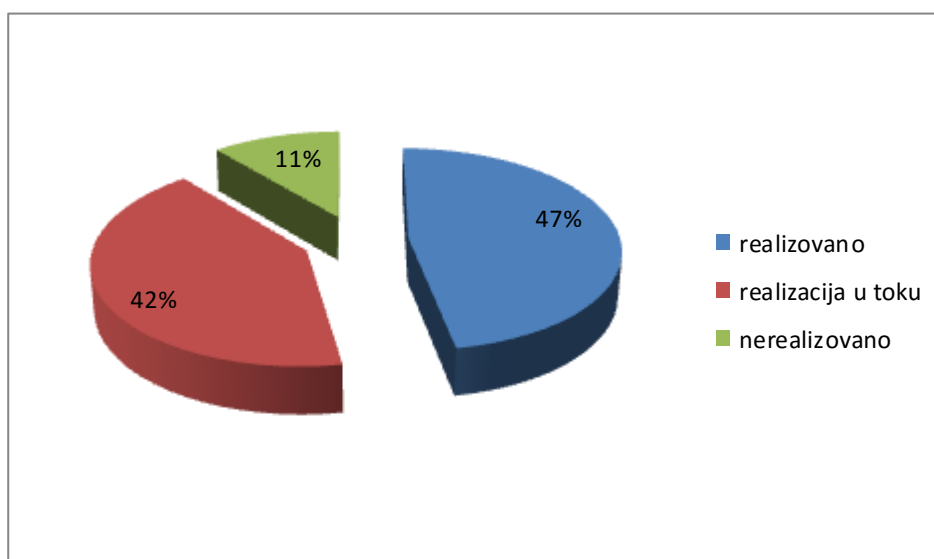
Sakupljanje vrste gljive *Amanita caesarea* je zabranjeno, a napominjemo da ova vrsta nije kod nas ugrožena kao što je slučaj sa staništima u Evropi. Ne vrši se sakupljanje gljive *Chroogomphus helveticus*.

Sječa šume se vrši kontrolisano i isključivo za potrebe lokalnog stanovništva za ogrijevom, u skladu sa Programom gazdovanja šumama.

*

Zaključak: U oblasti zaštite biodiverziteta, u izvještajnom periodu januar-jun 2015. godine, praćena je realizacija 36 mjera definisanih Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu. Analizom dobijenih podataka utvrđeno je da je realizovano 17 mjera koje se odnose na zaštitu područja pod makijom na Jazu, zaštitu kestenove šume u Kotorsko-risanskom zalivu, kontrolu ribarskih aktivnosti na Skadarskom jezeru, nadzor nad sprovođenjem aktivnosti iz Godišnjeg programa upravljanja NP "Durmitor", inspekcijske kontrole usmjerene ka krivolovcima na području Durmitora, povećanje % nacionalno zaštićenih prirodnih dobara, devastaciju prirodnih staništa u području Velike plaže, smanjenje lovnog pritiska u području Velike plaže, uspostavljanje lovne šeme i uspostavljanje održivog modela eksploatacije šumskog bogatstva na Ljubišnji, sprječavanje nekontrolisanog lova na Ljubišnji. Od definisanih mjera, četiri mjere su nerealizovane, a tiču se formiranja banke gena biljnih i životinjskih vrsta koje su rijetke i kojima prijete izumiranje, izrade Ribarske osnove za Skadarsko jezero, umanjena procesa eutrofikacije Skadarskog jezera i izrade vegetacijskih karti staništa. Preostale mjere (15) su u fazi realizacije.

Dijagram 4: Status realizacije mjera iz oblasti biodiverziteta

VIII) Buka

U cilju unaprjeđenja stanja u oblasti zaštite od buke, Akcionim planom su definisane 3 mjere za koje je status realizacije dat u nastavku izvještaja.

Pregled realizacije mjera

Mjera 1: Kontrola nivoa buke koju emituju vozila i modernizacija javnog gradskog prevoza

Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovoditi kontinuirano od strane lokalnih samouprava i Ministarstva saobraćaja i pomorstva.

Mjerenje nivoa buke u životnoj sredini za 2015. godinu definisano je Programom monitoringa životne sredine Crne Gore za 2015.godinu koji je usvojen od strane Vlade Crne Gore u februaru 2015. godine. Rezultati mjerenja su sastavni dio Informacije o stanju životne sredine Crne Gore za 2015.godinu koju je Vlada Crne Gore usvojila u septembru 2015.godine. Mjerenje nivoa buke u životnoj sredini mogu da vrše domaća i strana pravna lica i preduzetnici, na osnovu dozvole koju izdaje Agencija za zaštitu životne sredine, ukoliko su registrovani u organu nadležnom za registrovanje privrednih subjekata, odnosno u odgovarajućem registru nadležnog organa matične države stranog pravnog lica ili preduzetnika, koji su akreditovani prema standardu MEST ISO/IEC 17025.

Mjerenje buke u životnoj sredini se vrši kontinuirano u trajanju od sedam dana, dva puta godišnje.⁶

Kada je riječ o modernizaciji javnog gradskog prevoza, vršena je u određenoj mjeri u opštini Danilovgrad, od strane vlasnika pojedinih gradskih linija nabavkom novih vozila koja stvaraju manju buku.

Mjera 2: Donošenje zakonske regulative koja će regulisati nivo buke iz sistema izduvnih gasova motora s unutrašnjim sagorijevanjem

Mjeru je neophodno realizovati tokom 2015.godine od strane Ministarstva saobraćaja i pomorstva.

Pravilkom o tehničkim zahtjevima i uslovima za vozila koja se uvoze ili prvi put stavljaju na tržište u Crnoj Gori (Službeni list Crne Gore, br. 5/15), definisane su minimalne granične vrijednosti u pogledu izduvnih emisija i nivoa buke za nova i korišćena motorna vozila kategorije M (putnička vozila) i N (teretna vozila), i to:

1) za nova motorna vozila (Euro 5) za:

- izduvna emisija vozila M i N kategorije ispunjava granične vrijednosti definisane Pravilnikom UN ECE broj: 83, serija amandmana 06, odnosno direktivama EEC/EC/EU: (EC) br. 715/2007, (EC) br. 692/2008, (EC) br. 595/2009, (EU) br.

⁶ Program monitoringa životne sredine Crne Gore za 2015.godinu, str.19.

566/2011, (EU) br. 459/2012, (EU) br. 630/2012, (EU) br. 143/2013, (EU) br. 171/2013, (EU) br. 195/2013, (EU) br. 136/2014 i Pravilnikom broj: 49, serija amandmana 04, nivo B2, odnosno sa, EEC/EC/EU: 2005/55/EC B2/C, 2005/78/EC^x, 2006/51/EC^x

- nivo buke vozila M i N kategorije ispunjava granične vrijednosti definisane Pravilnikom UN ECE broj: 51 serija amandmana 02, odnosno EEC/EC/EU: 70/157/EEC, 92/97/EEC

2) za korišćena motorna vozila (Euro 3) za:

- izduvna emisija vozila M i N kategorije zadovoljava granične vrijednosti definisane Pravilnikom UN/ESE broj: 83, serija amandmana 05, nivo A, odnosno Direktivom 70/220/EES sa izmjenom 98/69/ES, nivo A, i Pravilnikom broj: 49 serija amandmana 03, nivo A, odnosno Direktivom 88/77/EES sa izmjenom 1999/96/ES, nivo A,
- nivo buke vozila M i N kategorije zadovoljava granične vrijednosti definisane Pravilnikom UN/ESE broj: 51 serija amandmana 02, odnosno Direktivom 70/157/EES sa izmjenom 96/20/EES.

Mjera 3: Postavljanje kružnih tokova. Na raskrsnicama gdje je to moguće, postaviti vremenske semafore i obezbijediti poštovanje gašenja motora za vrijeme čekanja na semaforu. Na svim raskrsnicama gdje je to moguće uvesti „zeleni talas“.

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva saobraćaja i pomorstva.

Za projektovanje i izgradnju raskrsnice sa kružnim tokom saobraćaja, neophodno je razmotriti sljedeće kriterijume:

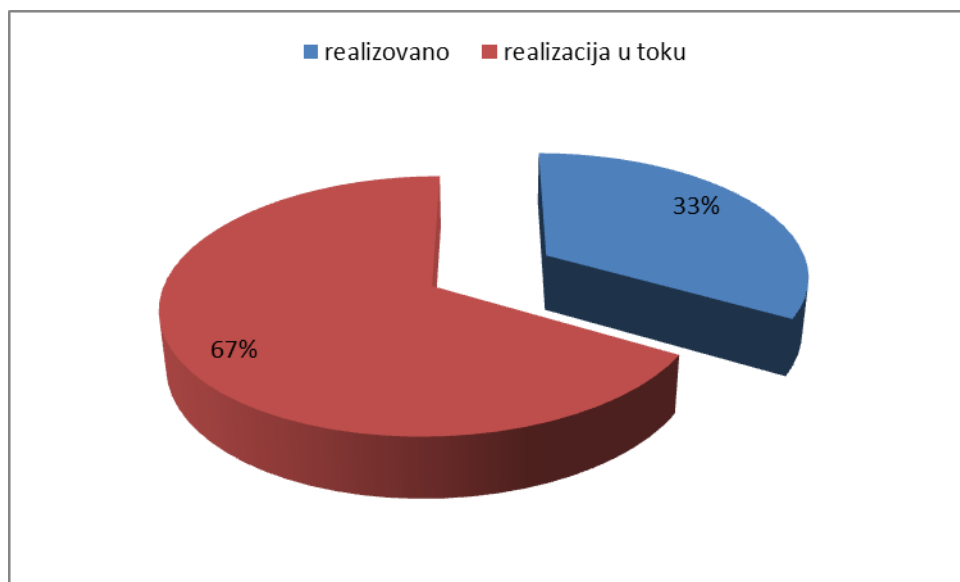
- funkcionalni kriterijum
- prostorno-urbanistički kriterijum
- saobraćajni kriterijum
- projektno-tehnički kriterijum
- kriterijum bezbjednosti saobraćaja
- kriterijum propusne moći
- kriterijum životne sredine
- ekonomski kriterijum.

Regulisanje saobraćaja na raskrsnicama ugradnjom semafora, i definisanje “zelenog talasa” po pravilu se radi na saobraćajnicama koje se nalaze u gradovima, tj. gradskim ulicama čije je planiranje i izgradnja u direktnoj nadležnosti jedinica lokalne samouprave.

*

Zaključak: Kada je u pitanju buka u životnoj sredini, u izvještajnom periodu januar-jun 2015.godine, praćena je realizacija 3 mjere definisane Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu. Mjera koja se odnosi na donošenje zakonske regulative koja će regulisati nivo buke iz sistema izduvnih gasova motora s unutrašnjim sagorijevanjem je realizovana, dok su preostale dvije mjere u procesu realizacije.

Dijagram 5: Realizacija mjera iz oblasti buke

IX) Radioaktivnost u životnoj sredini

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, za oblast radioaktivnosti u životnoj sredini, definisane su 4 mjere i status njihove realizacije dat je u nastavku izvještaja.

Pregled realizacije mjera

Mjera 1: Predlaže se remedijacija u školama:

- Muzička škola „Andre Navara“, Podgorica
- O.Š. „Vlado Milić“, Donja Gorica
- O.Š. „18. Novembar“ na Bioču;
- O.Š. „Savo Kažić“ na Barutani;
- O.Š. „Mahmut Lekić“ u Tuzima – Milješ

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti tokom 2015.godine od strane Ministarstva prosvjete.

U izvještajnom periodu, Ministarstvo prosvjete se obratilo Timu za mitigaciju radona, formiranom pri Građevinskom fakultetu sa zahtjevom da se predlože mjere neophodne za remedijaciju radona u navedenim vaspitno-obrazovnim objektima. Nakon dostavljenog Izvještaja, Ministarstvo prosvjete je otpočelo sa pripremnim aktivnostima na izradi projektne dokumentacije za remedijaciju radona u navedenim objektima.

Mjera 2: Povećanje broja uzoraka hrane nad kojima se vrši analiza zračenja po stanovniku unijeta ingestijom

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti od strane Agencije za zaštitu životne sredine i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Programom monitoringa radioaktivnosti povećan je broj uzoraka hrane koji se analizira na sadržaj radionuklida.

Mjera 3: Povećanje broja i vrste uzoraka stočne hrane na kojima se vrši analiza

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti od strane Agencije za zaštitu životne sredine i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Programom monitoringa radioaktivnosti povećan je broj uzoraka stočne hrane koji se analizira na sadržaj radionuklida.

Mjera 4: Shodno Odluci o sistematskom ispitivanju sadržaja radionuklida u životnoj sredini („Sl. list SRJ“, br. 45/97) treba vršiti specifična mjerenja 90Sr u vazduhu, čvrstim i tečnim padavinama, rijekama, jezerima i moru, zemljištu, hrani i vodi za piće

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti od strane Agencije za zaštitu životne sredine i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

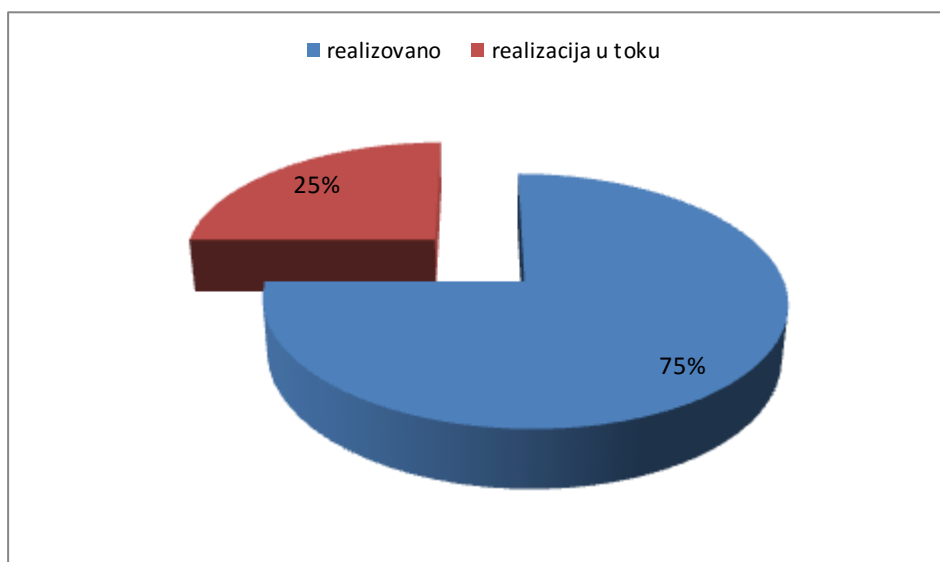
Program monitoringa radioaktivnosti obuhvata realizaciju aktivnosti: specifična mjerenja 90Sr u vazduhu, čvrstim i tečnim padavinama, rijekama, jezerima i moru, zemljištu, hrani i vodi za piće.

*

Zaključak: Kada je u pitanju radioaktivnost u životnoj sredini, u izvještajnom periodu januar-jun 2015. godine, praćena je realizacija 4 mjere definisane Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu.

Analizom dobijenih podataka utvrđeno je da su u potpunosti realizovane tri mjere koje se odnose na povećanje broja uzoraka hrane nad kojima se vrši analiza zračenja po stanovniku unijeta ingestijom, povećanje broja i vrste uzoraka stočne hrane na kojima se vrši analiza i mjerenje 90Sr u vazduhu, čvrstim i tečnim padavinama, rijekama, jezerima i moru, zemljištu, hrani i vodi za piće. Mjera koja se odnosi na remedijaciju u odabranim školama je u toku.

Dijagram 6: Status realizacije mjera iz oblasti radioaktivnosti u životnoj sredini

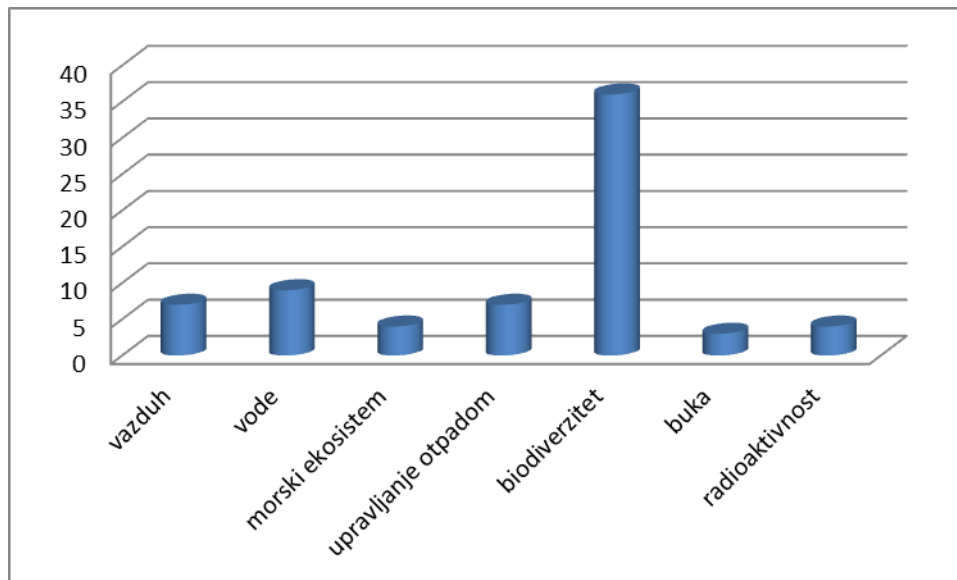

X) Zaključak

U ovom izvještajnom periodu (januar-jun 2015.), praćene su aktivnosti na realizaciji **70 mjera** iz sljedećih oblasti: vazduh (7 mjera), vode (9 mjera), morski ekosistem (4 mjere), upravljanje otpadom (7 mjera), biodiverzitet (36 mjera), buka (3 mjere) i radioaktivnost u životnoj sredini (4 mjera).

Najveći broj mjera (36) odnosi se na oblast biodiverziteta, što je i prikazano na *grafiku 1*.

Grafik 1: Broj definisanih mjera po oblastima

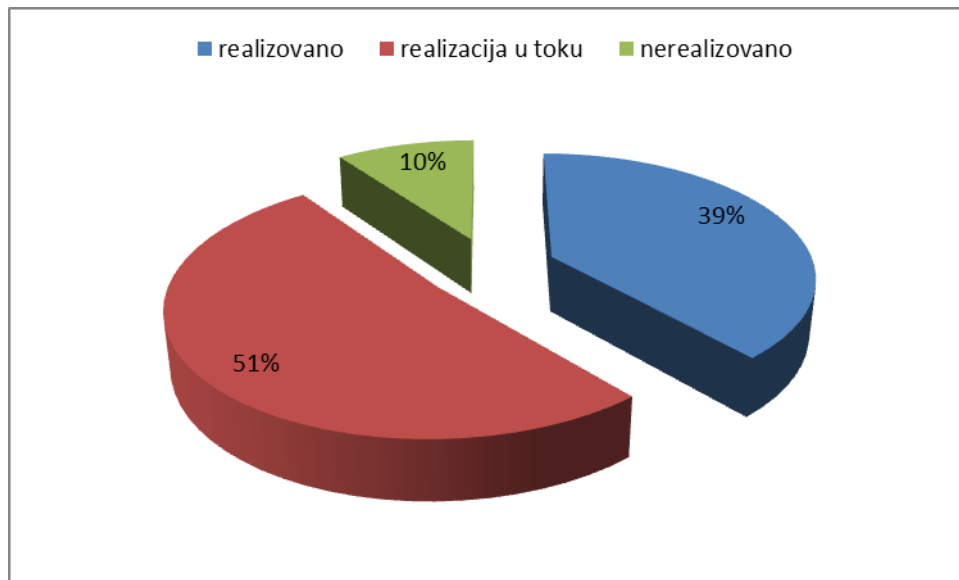

Od ukupnog broja mjera, realizovano je 27 mjera, u toku je realizacija 36 mjera, dok je nerealizovano 7 mjera. Pregled realizacije mjera dat je u *Tabeli 2*.

Tabela 2: Pregled realizacije mjera po oblastima

Oblast	Realizovano	U toku realizacija	Nerealizovano	Ukupno
Vazduh	4	1	2	7
	57%	14%	29%	
Vode	1	7	1	9
	11%	78%	11%	
Morski ekosistem	1	3		4
	25%	75%		
Upravljanje otpadom		7		7
		100%		
Biodiverzitet	17	15	4	36
	47%	42%	11%	
Buka	1	2		3
	33%	67%		
Radioaktivnost u životnoj sredini	3	1		4
	75%	25%		
Ukupno:	27	36	7	70
	39%	51%	10%	

Dijagram 7: Status realizacije ukupnog broja mjera

Pored nastavka sprovođenja započetih aktivnosti, Izveštaj je posebno ukazao da je dodatne napore potrebno uložiti u realizaciju mjera iz oblasti voda, upravljanja otpadom i biodiverzitea.

Aneks I

Tabelarni pregled mjera za koje je rok realizacije dospio i mjera za koje je predviđena kontinuirana realizacija

SEGMENT ŽIVOTNE SREDINE	PREDLOŽENA MJERA	NOSIOCI AKTIVNOSTI	ROK REALIZACIJE	STATUS
	U slučaju da tokom 2013. u nekoj od zona kvaliteta vazduha gdje koncentracije zagađujućih materija prelaze bilo koju uspostavljenu graničnu ili ciljnu vrijednost, uzimajući u obzir granice tolerancije, donijeti Plan kvaliteta vazduha	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine, lokalna samouprava na čijoj se teritoriji zona nalazi	2015	Realizovano
	Ostvariti punu transpoziciju Direktive o maksimalnim nacionalnim emisijama i punopravno članstvo Crne Gore u Protokolu o suzbijanju eutrofikacije, acidifikacije i prizemnog ozona	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	2015.	Realizovano
	Uspostaviti odgovarajući pravni okvir u oblasti proizvodnje, prometa i kontrole biogoriva	Ministarstvo ekonomije	2015.	U toku je realizacija
	Uspostaviti centar za validaciju podataka o kvalitetu vazduha u okviru Agencije za zaštitu životne sredine	Agencija za zaštitu životne sredine	2014.	Nerealizovano
	Inicirati akreditaciju laboratorije za vršenje kalibracije i popravke mjernih	Agencija za zaštitu životne sredine,	2014.	Nerealizovano

	instrumenata radi postizanja bolje vremenske pokrivenosti podacima	Ministarstvo održivog razvoja i turizma		
	Definisati klimatsku politiku Crne Gore kroz odgovarajuće strateške dokumente	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	2014-2015	Realizovano
	Unaprijediti pravni okvir za kontrolu kvaliteta brodskog goriva i smanjenje zagađenja vazduha s plovnih objekata, nakon potvrđivanja VI Protokola MARPOL Konvencije	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva	2015	Realizovano
VODE				
	Izraditi strategije zaštite voda, zaštite od voda i korišćenja voda	Uprava za vode, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Ministarstvo održivog razvoja i turizma	2015.	U toku je realizacija
	Spriječiti nekontrolisanu eksploataciju materijala iz rječnih korita	Uprava za vode, Uprava za inspeksijske poslove	Kontinuirano	Realizovano
	Unaprijediti program monitoringa voda koji bi bio u skladu sa preporukama i smjernicama Okvirne direktive o vodama.	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju, Agencija za zaštitu životne sredine, Uprava za vode	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Uvesti određeni broj automatskih stanica	Uprava za vode,	Kontinuirano	U toku je

	za kontinuirano praćenje stanja kvaliteta voda	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju		realizacija
	Nastaviti s implementacijom Master plana odvođenja otpadnih voda Crnogorskog primorja i Prijestonice Cetinje i Strateškog master plana za kanalizaciju i otpadne vode u centralnom i sjevernom regionu Crne Gore, posebno u dijelu izgradnje PPOV i sanacije postojeće kanalizacione infrastrukture	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, DOO "Vodacom", DOO "Procon", lokalne samouprave	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Uspostaviti zakonom propisane zone sanitarne zaštite	lokalne samouprave	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Implementirati HACCP u svim vodovodima	opštinska vodovodna i kanalizaciona preduzeća	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Izvršiti delineaciju vodnih tijela u Crnoj Gori	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za vode	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Obezbjeđivanje podataka o kvalitetu voda kao i hidroloških podataka za vodotoke koji nijesu obuhvaćeni redovnim sistemom monitoringa	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Zavod za	Kontinuirano	Nerealizovano

		hidrometeorologiju i seizmologiju		
MORSKI EKOSISTEM	Izraditi Zakon koji će transponovati odredbe Okvirne Direktive o Morskoj strategiji	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	2015.	U toku je realizacija
	Definisanje vodnih tijela, kopnenih, tranzicionih (bočatnih) i obalnih voda	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Sanirati kanal Port Milena	Lokalna samouprava	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Nastaviti s praćenjem morskog biodiverziteta i istim obuhvatiti sve grupe organizama	Agencija za zaštitu životne sredine, Institut za biologiju mora	Kontinuirano	Realizovano
UPRAVLJANJE OTPADOM	U cilju uklanjanja i sanacije neuređenih odlagališta potrebno je pored obezbjeđivanja finansijskih sredstava, pripremiti i odgovarajuću dokumentaciju, planove za odlagališta čija je procijenjena zapremina od 100 do 1000m ³ , a za odlagališta čija je zapremina veća od 1000m ³ neophodno je uraditi projekte sanacije	lokalne samouprave	Kontinuirano	U toku je realizacija
	U skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom, u cilju organizovanja selektivnog sakupljanja otpada, lokalne samouprave treba da pripreme planove selektivnog sakupljanja otpada u okviru urbanih cjelina	lokalne samouprave	2015.	U toku je realizacija

	Potrebno je da lokalne samouprave, koje to do sada nijesu uradile, pripreme lokalne planove upravljanja otpadom kojim bi planirane aktivnosti uskladile sa Državnim planom i definisale izvore finansiranja i dinamiku realizacije.	lokalne samouprave	2015.	U toku je realizacija
	Izgradnja što više reciklažnih dvorišta, kao i ograđenih „boksova“ u kojima bi građani odlagali kabasti otpad.	lokalne samouprave	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Organizovati javne kampanje u cilju oblikovanja javnog mnjenja i pripreme građanstva na ispunjenje zakonskih obaveza Crne Gore kada je u pitanju selektivno odvajanje otpada	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, lokalne samouprave	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Započeti realizaciju projekta „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje“, u saradnji sa Svjetskom bankom u cilju sanacije i remedijacije identifikovane 4 crne ekološke tačke (Kombinat Aluminijskog Podgorica, Jadransko brodogradilište Bijela, Termo-elektrana Pljevlja i Rudnik „Šuplja stijena“ Pljevlja i rješavanja problema opasnog otpada na nacionalnom nivou	Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo finansija, Ministarstvo ekonomije	2015.	U toku je realizacija
	Uspostaviti sistem stroge kontrole odlaganja otpada u skladu sa postojećom regulativom	lokalne samouprave, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Kontinuirano	U toku je realizacija

BIODIVERZITET				
	Sprovesti reviziju statusa zaštite Ratca sa Žutokrlicom	Agencija za zaštitu životne sredine, JP Morsko dobro, Opština Bar	2015.	U toku je realizacija
	Zaštititi od dalje sječe i antropogenog uticaja još uvijek očuvana područja pod makijom na Jazu	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za inspekcijske poslove, Opština Budva, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Kontinuirano	Realizovano
	Onemogućiti dalje krčenje kestenove šume u Kotorsko risanskom zalivu	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Agencija za zaštitu životne sredine, Opština Kotor, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Kontinuirano	Realizovano
	Izraditi plan upravljanja za područje Tivatskih solila koji će omogućiti identifikaciju mjera adekvatne zaštite ovog područja	Agencija za zaštitu životne sredine, Opština Tivat, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Uprava za inspekcijske poslove	2015.	U toku je realizacija
	Sprovoditi intenzivniju kontrolu ribarskih aktivnosti na Skadarskom jezeru i intenzivniju kontrolu restorana i pijaca, u	Uprava za inspekcijske poslove, Ministarstvo	Kontinuirano	Realizovano

	vrijeme lovnih zabrana kako bi se putem tržišta uticalo na smanjenje krivolovnih aktivnosti.	poljoprivrede i ruralnog razvoja		
	Organizovati sistem zaštite od požara na teritoriji Crne Gore, naročito tokom ljetnjih mjeseci	Ministarstvo unutrašnjih poslova	Kontinuirano	Realizovano
	Vršiti nadzor nad sprovođenjem aktivnosti iz Godišnjeg programa upravljanja NP „Durmitor“, a tiču se valorizacije ovog nacionalnog parka	Opština Žabljak, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Kontinuirano	Realizovano
	Intenzivnije sprovoditi akcije i inspekcijske kontrole usmjerene ka krivolovcima na području Durmitora	Uprava za inspekcijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, NP “Durmitor”	Kontinuirano	Realizovano
	Izraditi plan valorizacije rijeke Ćehotina koja ima izuzetan potencijal za sportski ribolov	Opština Pljevlja, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	2015.	U toku je realizacija
	Finalizovati studiju zaštite Komovi i uspostaviti funkcionalnu upravljačku strukturu	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Glavni grad, Opština Kolašin, Opština Andrijevica	2014.-2015.	U toku je realizacija

Pripremiti Uredbu o uspostavljanju ekološke mreže	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	2015.	U toku je realizacija
Ojačati kapacitete inspeksijskih službi i čuvarskih službi kako u pogledu tehničke opremljenosti tako i u pogledu kadrovskih kapaciteta	Uprava za inspeksijske poslove, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima	Kontinuirano	U toku je realizacija
Povećati % nacionalno zaštićenih prirodnih dobara sa 9,047% na 10% teritorije.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, lokalne samouprave	2015.	Realizovano
Proglasiti prvo zaštićeno područje u moru, te nakon toga zaštititi najmanje 10% obalnog područja	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, lokalne samouprave, Agencija za zaštitu životne sredine	2015.-2016-kontinuirano	U toku je realizacija
Utvrditi metodologije za procjenu brojnosti populacija divljači angažovanjem stručnih organizacija i pojedinaca iz odgovarajućih stručnih oblasti (ornitolog, mamolog i dr)	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	Kontinuirano	U toku je realizacija
Formirati banke gena biljnih i životinjskih vrsta koje su rijetke, zaštićene i kojima prijete izumiranje	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Biotehnički institut	Kontinuirano	Nerealizovano
Izgraditi neophodnu infrastrukturu za adekvatnu zaštitu biodiverziteta koja se odnosi na izgradnju zoo vrta i azila po standardima i uslovima koji će na	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Agencija za zaštitu	Kontinuirano	U toku je realizacija

Izveštaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, za period januar-jun 2015

	adekvatan način riješiti problem nelegalnih i neuslovnih privatnih zoo vrtova, kao i zbrinjavanja oduzetih životinja	životne sredine		
	Zaustaviti devastaciju prirodnih staništa i vrsta u području Velike plaže i njenog zaleđa	Opština Ulcinj, Uprava za inspekcijske poslove,	Kontinuirano	Realizovano
	Eliminisati divlje deponije i trajno riješiti problem odlaganja otpada u području Velike plaže i njenog zaleđa	Opština Ulcinj	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Regulisati i u najvećoj mjeri smanjiti lovni pritisak u području Velike plaže i njenog zaleđa kroz evidentiranje registrovanih lovaca i sankcionisanje krivolova i prodaje u skladu s mjerama navedenim u relevantnim konvencijama (CITES, AEWA, Direktiva o pticama, Bonselna konvencija o migratornim vrstama), kao i domaćem zakonodavstvu	Opština Ulcinj, Uprava za inspekcijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	Kontinuirano	Realizovano
	S obzirom na stepen degradacije Male plaže i nemogućnost restauracije, razmotriti prijedlog skidanja statusa zaštite	Opština Ulcinj, Agencija za zaštitu životne sredine	2014.	U toku je realizacija
	Uspostavljanje lovne šeme i konsultacija s odgovornim lovačkim društvom u cilju kontrole i očuvanja ptičjeg fonda na Krnovu	Lokalna samouprava, Uprava za inspekcijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	Kontinuirano	Realizovano

	Umanjiti proces dalje eutrofikacije Skadarskog jezera	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, Opština Bar, Prijestonica Cetinje, Agencija za zaštitu životne sredine	Kontinuirano	Nerealizovano
	Izraditi plan gazdovanja, upravljanja i zaštite ribljeg fonda za Skadarsko jezero kroz izradu Ribarske osnove	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima,	Kontinuirano	Nerealizovano
	Uspostavljanje održivog modela eksploatacije šumskog bogatstva na Ljubišnji kroz striktno pridržavanje koncesionih ugovora i intenzivniju kontrolu sječe šuma. Buduće koncesije dozvoliti samo pod uslovima održivog korišćenja šumskog fonda, tako da se može uspješno oporaviti i obnoviti od sječe.	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za inspekcijske poslove, Uprava za šume	Kontinuirano	Realizovano
	Sprječavanje nekontrolisanog lova i intenzivnija kontrola na Ljubišnji	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za	Kontinuirano	Realizovano

		inspekcijske poslove		
	Unaprijediti zakonski okvir za zaštitu biodiverziteta i uskladiti kategorizaciju zaštićenih područja na nacionalnom nivou s IUCN kategorizacijom.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma,	2014.-2015.	U toku je realizacija
	Unaprijediti sistem upravljanja zaštićenim područjima kroz određivanje upravljača za sva zaštićena područja po svim kategorijama zaštite i kroz izradu planova upravljanja za sva zaštićena područja	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom	kontinuirano	U toku je realizacija
	Nastaviti istraživanja flore i faune Crne Gore, u skladu sa metodologijom i praksom koja se primjenjuje u EU	Agencija za zaštitu životne sredine, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	kontinuirano	U toku je realizacija
	Izraditi vegetacijske karte staništa	Agencija za zaštitu životne sredine, Javno preduzeće za upravljanje	Kontinuirano	Nerealizovano

		nacionalnim parkovima, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za šume		
	<p>Pritoke rijeke Lim:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sprovesti mjere unaprjeđenja kao što su poribljavanje, zaštita od posledica erozionih voda i izrada salmonidnih objekata i uzgajališta. • Predlaže se uvođenje zabrane ulova u svim devastiranim staništima u trajanju od najmanje jedne ili više godina za: lipljena (<i>Thymallus thymallus</i>), blatnjaču (<i>Salmo labrax</i>), mladicu (<i>Hucho hucho</i>) i štuku (<i>Esox lucius</i>). • Svi radovi na eksploataciji šljunka i pijeska se moraju izvoditi tako da ne izazivaju značajne izmjene morfoloških karakteristika korita Lima i pritoka, u potpunosti zabraniti svako ugrožavanje stabilnosti korita rijeke. • Transport i eksploatacija riječnog nanosa iz korita rijeke Lim moraju biti vršeni tako da se onemogući bilo kakav negativan uticaj na kvalitet i ostale karakteristike rječne vode, što se može 	Uprava za inspekcijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, lokalna samouprava	kontinuirano	Realizovano

	<p>negativno odraziti na grupe vodenih organizama.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spriječiti nesavjesno eksploataciju šumskog ekosistema 			
	<p>Murinska rijeka: Adekvatna zaštita vlažnih staništa sa vrstama <i>Alnus</i> spp. i zaštita indikatorske vrste gljiva na nacionalnom nivou</p>	<p>Uprava za inspekcijske poslove, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Ministarstvo održivog razvoja i turizma</p>	kontinuirano	<p>Realizovano</p>
	<p>Skadarsko jezero:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Predlaže se za vrstu <i>Salmo farioides</i> stroga zabrana svih komercijalnih aktivnosti i ilegalnog ribarstva pogotovo na Rijeci Crnojevića (Obodska rijeka i Orahovštica). Sportski ribolov se može dozvoliti u određenoj mjeri. • Za vrstu <i>Salmo marmoratus</i> neophodno je sprovesti strogu kontrolu ilegalnog ribolova u periodu proljećnog mriješćenja. • Zakonom o divljači i lovstvu trajno zabraniti lov vidre • Napraviti Planove upravljanja sa Akcionim planovima (AP) za svaku 	<p>Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za inspekcijske poslove</p>	kontinuirano	<p>U toku je realizacija</p>

	<p>pojedinačnu biljnu vrstu i habitat koje su bile predložene za praćenje – monitoring.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vrstu <i>Caldesia parnassifolia</i> uključiti na listu nacionalno zaštićenih vrsta. • Planskim i programskim dokumentima potrebno je planirati kontinuirano praćenje lovora i lovorovih zajednica, kako na ostrvima, tako na svim područjima gdje se lovor javlja. • U cilju zaštite lovorovih šuma, unaprijediti fizičku zaštitu ostrva čestim kontrolama ostrva, a posebno ostrva obraslim lovorovom šumom. • Kontrola eutrofikacije i rješavanje pitanja otpadnih voda. • Unapređenje i nastavak monitoring aktivnosti za vrste gmizavaca i vodozemaca. • Redovno godišnje održavanje postavljenih platformi za gniježđenje pelikana, koji su posebno osjetljivi na fluktuacije nivoa vode jezera. • Označavanje rezervata (vidljivim) plutajućim bovama koje označavanju blizinu kolonije i zonu zabrane ulaska takođe treba uzeti u obzir. • Izrada monitoringa protokola za istraživanje pelikana. • Donijeti Odluku o unošenju u privredne i sportske ribolovne dozvole zabrane bacanja mreža i bubnjeva ispod 			
--	---	--	--	--

	<p>mostova, u blizini kanala i na ušćima pritoka gdje je uočena vidra.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postaviti saobraćajni znak na kome se vozači obaveštavaju da prolaze kroz područje na kome boravi vidra i da su u obavezi da prilagode vožnju odnosno smanje brzinu. 			
	<p>Kanjon rijeke Morače: Strogo sankcionisati ribolov nedozvoljenim sredstvima</p>	<p>Uprava za inspeksijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja</p>	kontinuirano	<p>Realizovano</p>
	<p>Kanjon rijeke Komarnice: Neophodno je zabraniti neadekvatnu i nekontrolisanu sječu šume na ovom prostoru kao i eksploataciju šumskih plodova.</p>	<p>Uprava za inspeksijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za šume</p>	kontinuirano	<p>Realizovano</p>
	<p>Kanjon rijeke Mrtvice: Adekvatna zaštita termofilnih listopadnih šuma Izrada plana upravljanja za indikatorske vrste gljiva Zabrana sakupljanja vrste gljive Amanita caesarea Zaštita vrste gljive Chroogomphus helveticus nacionalnom legislativom Adekvatna zaštita šuma</p>	<p>Uprava za inspeksijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za šume, Agencija za zaštitu životne sredine</p>	kontinuirano	<p>Realizovano</p>
BUKA U ŽIVOTNOJ SREDINI	<p>Donošenje zakonske regulative koja će regulisati nivo buke iz sistema izduvnih</p>	<p>Ministarstvo saobraćaja i</p>	2015.	<p>Realizovano</p>

	gasova motora s unutrašnjim sagorijevanjem	pomorstva		
	Kontrola nivoa buke koju emituju vozila i modernizacija javnog gradskog prevoza	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, lokalne samouprave	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Postavljanje kružnih tokova. Na raskrsnicama gdje je to moguće, postaviti vremenske semafore i obezbijediti poštovanje gašenja motora za vrijeme čekanja na semaforu. Na svim raskrsnicama gdje je to moguće uvesti „zeleni talas“.	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva	Kontinuirano	U toku je realizacija
RADIOAKTIVNOST U ŽIVOTNOJ SREDINI	Predlaže se remedijacija u školama: -Muzička škola „Andre Navara“, Podgorica -O.Š. „Vlado Milić“, Donja Gorica -O.Š. „18. Novembar“ na Bioču; - O.Š. „Savo Kažić“ na Barutani; -O.Š. „Mahmut Lekić“ u Tuzima – Milješ	Ministarstvo prosvjete	2015.	U toku je realizacija
	Povećati broj uzoraka hrane nad kojima se vrši analiza zračenja po stanovniku unijeta ingestijom	Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	2014.	Realizovano
	Povećati broj i vrste uzoraka stočne hrane na kojima se vrši analiza	Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	2014	Realizovano
	Shodno Odluci o sistematskom ispitivanju	Agencija za zaštitu	2014.	Realizovano

	sadržaja radionuklida u životnoj sredini („Sl. list SRJ“, br. 45/97) treba vršiti specifična mjerenja 90Sr u vazduhu, čvrstim i tečnim padavinama, rijekama, jezerima i moru, zemljištu, hrani i vodi za piće	životne sredine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma		
--	---	--	--	---

